

Hiljainen hälytys - Ammattilaisten kokemuksia nuorten rikollisuudesta sijaishuollossa

Anni Graeffe, Emilia Kukkamäki & Noora Sainö

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Hiljainen hälytys - Ammattilaisten kokemuksia nuorten rikollisuudesta sijaishuollossa

Anni Graeffe, Emilia Kukkamäki &
Noora Sainö
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Elokuu, 2025

Anni Graeffe, Emilia Kukkamäki, Noora Säinö

Hiljainen hälytys - Ammattilaisten kokemuksia nuorten rikollisuudesta sijaishuollossa

Vuosi

2025

Sivumäärä

69

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda näkyviin lastensuojelun sijaishuollossa työskentelevien kokemuksia rikoksilla oireilevista nuorista, sekä ilmiön yleisyydestä. Tarkoituksena oli tehdä näkyväksi sijaishuollossa esiintyvää ilmiötä ja nostaa esiin sijaishuollossa työskentelevien kokemuksia rikollisuuteen puuttumisesta. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Familiar Oy. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen keskiössä on nuorisorikollisuus, nuorten päihteiden käyttö sekä sijaishuollon vaikuttavuus. Lastensuojelun sijaishuollon määrittäjänä toimii lastensuojelulaki. Opinnäytetyössä lähestyttiinkin nuorisorikollisuutta ja sijaishuollon henkilöstön kokemuksia aiheeseen liittyen vahvasti lastensuojelulakia peilaten. Kyselyllä pyrittiin selvittämään sijaishuollon henkilöstön kokemuksia siitä, vastaako nykyinen lainsäädäntö lastensuojelun ja sijaishuollon tarpeisiin niin, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten rikoksilla oireiluun voidaan tehokkaasti puuttua.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella Familiarin sijaishuollon henkilöstöltä. Kyselyyn vastasi 66 Familiarin työntekijää. Kysely toteutettiin anonyyminä. Vastajilta kerättiin tiettyjä tietoja, jotka nähtiin oleellisina vastausten ja kokemusten kannalta. Näitä tietoja oli muun muassa ikä ja työkokemus. Kyselyn kysymykset olivat pääasiassa monivalintakysymyksiä. Monivalintakysymyksiä vastauksista tehtiin kvantitatiivinen analyysi. Kyselyn lopussa esitettiin avoimia kysymyksiä, joilla pyrittiin saamaan laajempi kuva vastaajien kokemuksista ja ajatuksista opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Avoimien kysymysten vastaukset koottiin teemoittain.

Keskeisinä tuloksina esiin nousi sijaishuollonhenkilöstön kokemus siitä, että vaikka lastensuojelulaki teoriassa mahdollistaa keinot sijaishuollon henkilöstölle puuttua rikosoireiluun, on lain soveltaminen käytännössä haastavaa. Rikoksilla ja päihteillä oireilu on myös erittäin yleinen ilmiö. Suurin osa vastaajista kohtaa työssään aktiivista päihteidenkäyttöä sekä rikosoireilua. Vastaajat nostivat esiin myös ennaltaehkäisevän työn puutteellisuuden ja hankaluudet oikea-aikaisen puuttumisen toteutumisessa.

Tuloksien pohjalta kehittämissuhteita oli ennaltaehkäisevään apuun panostaminen ja sijaishuollon aikana tapahtuva perhetyö. Tärkeänä kehityskohteena nähtiin myös viranomaisyhteistyön ja moniammatillisuuden vahvistaminen. Keskeisenä kehittämissuhteena nousi vahvasti esiin tarve sijaishuollossa työskentelevien toimivallan lisäämiseen kasvatuksellisin perustein.

Asiasanat: lastensuojelu, nuorisorikollisuus, sijaishuolto, väkivalta, päihteet

Anni Graeffe, Emilia Kukkamäki, Noora Säinö

Silent alarm - Professionals' experiences of youth crime in foster care

Year

2025

Pages

69

The aim of the thesis was to highlight the experiences of those working in child welfare foster care regarding youth with criminal behavior, as well as the prevalence of the phenomenon. The aim was to make the phenomenon occurring in foster care visible and to highlight the experiences of those working in foster care about intervening in crime. The thesis was commissioned by Familiar Oy.

The theoretical framework of the thesis focuses on youth crime, young people's substance abuse, and the effectiveness of foster care. Child welfare foster care is defined by the Child Welfare Act. The thesis approached youth crime and the experiences of foster care staff in relation to the topic, strongly reflecting on the Child Welfare Act. The aim of the survey was to find out the experiences of foster care staff on whether the current legislation meets the needs of child welfare and foster care so that the criminal behavior of young people placed outside the home can be effectively addressed.

The material for the thesis was collected with an electronic questionnaire from Familiar's foster care staff. 66 Familiar employees responded to the survey. The survey was carried out anonymously. Certain information was collected from the respondents, which was seen as essential for the answers and experiences. This information included age and work experience. The questions in the survey were mainly multiple-choice questions. A quantitative analysis of the answers to the multiple-choice questions was carried out. At the end of the survey, open-ended questions were asked to get a broader picture of the respondents' experiences and thoughts related to the topic of the thesis. The answers to the open-ended questions were compiled by theme.

The key results that emerged were the experience of foster care staff that although the Child Welfare Act theoretically enables foster care staff to intervene in criminal behavior, the application of the law is challenging in practice. Behavior related to crime and intoxicants are also a very common phenomenon. The majority of the respondents encounter active substance abuse and criminal behavior in their work. The respondents also highlighted the inadequacy of preventive work and the difficulties in implementing timely intervention.

Based on the results, development proposals included investing in preventive help and family work during foster care. Strengthening cooperation between authorities and multi-professionalism was also seen as an important area for development. A key development proposal that emerged strongly was the need to increase the authority of those working in foster care on educational grounds.

Keywords: Child welfare, youth crime, foster care, violence, intoxicants

Sisällys

1.	Johdanto.....	7
2.	Opinnäytetyön toimeksiantaja	8
3.	Rikollisuuden käsitteistöä	8
3.1	Rikoksen määrittely.....	9
3.2	Nuorisoriikollisuus.....	9
3.3	Nuorisoriikollisuudelle altistavat tekijät	9
3.4	Tilastotietoa nuorisoriikollisuudesta	11
4	Lastensuojelulaki	13
4.1	Lastensuojelun keskeiset periaatteet	13
4.2	Lastensuojelulainmukainen sijaishuolto ja huostaanotto	13
4.3	Rajoitustoimenpiteet	14
4.3.1	Yhteydenpidon rajoitus.....	14
4.3.2	Aineiden ja esineiden haltuunotto	14
4.3.3	Henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus	14
4.3.4	Omaisuu den ja lähetysten tarkastaminen sekä lähetysten luovuttamatta jättäminen	15
4.3.5	Kiinnipito	15
4.3.6	Liikkumisvapauden rajoittaminen.....	15
4.3.7	Eistäminen.....	16
4.3.8	Eri tyinen huolenpito	16
4.4	Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen edellytykset	17
4.5	Kirjallinen selvitys tehdystä rajoitustoimenpiteestä.....	17
4.6	Muutoksenhakuoikeus.....	18
5	Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.....	18
6	Etiikka ja arvot lastensuojelussa	19
6.1	Oikeudenmukaisuus	19
6.2	Avoimuus ja luotettavuus	20
6.3	Turvallisuus	20
6.4	Suhteellisuusperiaate.....	21
6.5	Vuorovaikutus.....	21
6.6	Ammattihenkilöstön työn laatu	21
6.7	Vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri	22
7	Aineistonkeruu	22
7.1	Kyselyn runko	23
8	Kyselytutkimuksen tulokset.....	24
8.1	Vastaa jien taustatiedot	24

8.2	Vastaajien havainnot nuorten rikosoireilusta	26
8.3	Vastaajien havainnot ja kokemukset nuorten päihteidenkäytöstä	33
8.4	Vastaajien havainnot jengikulttuurista ja sosiaalisen median vaikutuksista	36
8.5	Kohtaaminen ja toimenpiteet	36
8.6	Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa	39
	8.6.1 Yhteistyö poliisin kanssa.....	39
	8.6.2 Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa	41
9	Avoimet kysymykset	43
9.1	Vastaajien näkemykset rikosoireilun lisääntymisen syistä	43
9.2	Vastaajien kehitysehdotuksia sijaishuollon käytäntöjen parantamiseksi nuorten rikoksilla oireilun ehkäisemiseksi	45
9.3	Vastaajien muita ajatuksia ja kommentteja aiheeseen liittyen.....	48
10	Johtopäätökset	49
11	Kehittämisehdotukset	50
12	Tutkimuksen luotettavuus ja työelämäedustajan palaute.....	52
	12.1 Tutkimuksen etiikka	53
	Lähteet.....	56
	Kuviot	58
	Liitteet	59

1. Johdanto

Opinnäytetyömme nimi "Hiljainen hälytys - ammattilaisten kokemuksia nuorten rikollisuudesta sijaishuollossa" on valittu, koska se heijastaa tutkimuksemme keskiössä olevaa ilmiötä: nuorten rikollisuuden kasvavaa haasteellisuutta sijaishuollossa ja sijaishuollon ammattilaisten kokemuksia tämän ilmiön kohtaamisesta. Termi "hiljainen hälytys" kuvastaa tilannetta, jossa sijaishuollossa työskentelevät ammattilaiset havaitsevat nuorten rikollisuuteen liittyviä merkkejä ja uhkia, mutta niihin puuttuminen on usein vaikeaa ja rajattua nykyisen lainsäädännön puitteissa. Tämä hiljainen hälytys jää helposti kuulumattomiin, vaikka sen takana saattaa olla suuria ja syvälle juurtuneita yhteiskunnallisia ongelmia, jotka eivät ole avoimesti keskustelun aiheita.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata ammattilaisten kokemuksia ja näkökulmia nuorten rikollisuudesta sijaishuollossa, sillä heidän näkemyksensä ovat jääneet usein vähemmälle huomiolle. Samalla opinnäytetyön tavoite on nostaa esiin ammattilaisten kokemuksia sekä tuoda esiin rakenteellisia ongelmia, joita nykyinen lastensuojelulaki asettaa ammattilaisten työskentelylle. Laki ei aina mahdollista riittävää reagointia ja puuttumista ongelmiin, mikä puolestaan voi heikentää sijaishuollon tehokkuutta nuorten elämänlaatua ja tulevaisuutta ajatellen. Tavoitteenamme on, että tutkimus tuo esiin nämä ongelmakohdat ja auttaa herättämään keskustelua lainsäädännön kehittämistarpeista, jotta nuorten elämänsuunnitelmat ja yhteiskunnalliset mahdollisuudet voitaisiin turvata entistä paremmin.

Tutkimusaineiston tuottamisessa ja tulosten keräämisessä hyödynsimme sähköistä kyselylomaketta. Laadimme Microsoft Forms -alustalla kyselylomakkeen, joka välitettiin sijaishuollon henkilöstön täytettäväksi sähköpostitse.

Me kaikki tämän opinnäytetyön tekijät työskentelemme lastensuojelun sijaishuollossa, ja koemme aiheen sekä nuorten rikollisuuden olevan aiheena ajankohtainen ja valtakunnallinen ilmiö. Opinnäytetyömme toimeksiantajana toimii Familiar Oy, ja tarkoituksenamme on kartoittaa Familiar Oy:n henkilöstön kokemuksia ja näkemyksiä nuorisirikollisuudesta arjessa, ja saada sitä kautta laajempaa tietoa nuorisirikollisuudesta ilmiönä.

Familiar Oy on yrityksenä laaja, ja työllistää noin 1 500 lastensuojelualan ammattilaista, joten rajaamme aiheemme koskemaan Familiar Oy:n palveluista ainoastaan sijaishuoltoa, jotta opinnäytetyö säilyttää selkeän ja johdonmukaisen rungon.

2. Opinnäytetyön toimeksiantaja

Familiar on johtava yksityinen lastensuojelupalvelujen tarjoaja, joka tunnetaan erinomaisista tuloksistaan. Familiar Oy on osa Mehiläinen-konsernia. Familiarin tarjoamat palvelut kattavat laajan valikoiman tarpeita lapsille ja heidän perheilleen, aina kevyestä avohuollon tukihenkilö- ja perhetyöstä erityistason laitoshoittoon saakka. Familiar on edelläkävijä suomalaisessa lastensuojelussa. (Familiar 2025.)

Familiarin arvot muodostavat toiminnan perustan ja ohjaavat suunnan. Arvot heijastuvat kaikessa toiminnassa ja kertovat, mikä on tärkeää sekä nykyhetkessä että tulevaisuudessa. Familiarin toimintaa ohjaa arvopohja, joka muodostuu neljästä arvoparista, jotka ovat tieto ja taito, vastuu ja välittäminen, kasvu ja kehitys, sekä kumppanuus ja yrittäjyys. (Familiar 2025.)

Familiarissa pyritään syvällisesti ymmärtämään asiakkaiden tarpeita ja vaatimuksia, jotta voidaan vastata niihin ja tarjota laadukkaita, sovittuja palveluja. Palvelut ovat helposti saatavilla ja tuottavat hyviä tuloksia. Laadun mittarina toimii erityisesti asiakkaiden korkea tyytyväisyys. (Familiar 2025.)

Sertifioitu laatujärjestelmä (ISO 9001) tarjoaa toiminnallaan selkeät rakenteet, joiden avulla varmistetaan, että asiakas saa sujuvaa ja korkealaatuista palvelua. (Familiar 2025.)

Toimintaa ohjaa ensisijaisesti lastensuojelulaki. Toiminnassa huomioidaan myös viranomaisten ohjeet, laatusuosituksen, sijaishuollon valvontaohjelman mukaiset ohjeet sekä lastensuojelun eettiset periaatteet. (Familiar 2025.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda Familiarin henkilöstön kokemuksia esille nuorisorikollisuuden yleistyessä tänä päivänä. Tavoitteenamme on tuoda arjessa näyttäytyvät ilmiöt ja sijaishuollossa olevien nuorten ajantasaiset haasteet näkyväksi tutkimustyömme kautta. Opinnäytetyömme tarkoituksena on keskittyä lastensuojelun rakenteellisiin haasteisiin ja nuorisorikollisuuden kohtaamiseen. Lähestymme aihetta kartoittamalla henkilöstön kokemuksia peilaten kokemuksia nykyiseen lastensuojelulakiin, ja pohdimme mahdollisia kehitysehdotuksia lastensuojelun lainsäädäntöön.

3. Rikollisuuden käsitteistöä

Tässä osiossa avaamme opinnäytetyömme keskeistä sanastoa rikollisuudesta, mitä rikollisuudella tarkoitetaan, sekä rikolliseen käyttäytymiseen ja oireiluun vaikuttavia altistavia fyysisiä, psyykkisiä sekä sosiaalisia tekijöitä.

3.1 Rikoksen määrittely

Rikos tarkoittaa tekoa, joka on laissa määritelty rangaistavaksi. Myös laiminlyönti eli jonkin velvollisuuden tahallinen tai tahaton laiminlyönti voi olla rikos. Esimerkiksi toisen hengen pelastamatta jättäminen voi olla rikollista. (Nuortennetti 2024.)

Erilaisia rikosnimikkeitä ovat muun muassa väkivaltarikos, henkirikos, seksuaalirikos, erilaiset verkkoalustoilla tapahtuvat rikokset, kuten nettihuijaukset ja kyberrikokset, viharikos ja identiteettivarkaus. Rikoksessa voi olla osallisena joko rikoksentekijänä, uhrina tai todistajana. (Rikosuhripäivystys 2019.)

Lisäksi huumausainelaisissa 5 §:ssä määritellään päihtymystarkoituksessa käytettävien huumausaineiden yleiskielto, joka määrittää kaiken huumausaineisiin liittyvän toiminnan laittomaksi (Huumausainelaki 373/2008).

3.2 Nuorisirikollisuus

Suurin osa nuorten tekemistä rikoksista liittyy vapaa-ajan viettoon, alkoholinkäyttöön ja rajojen kokeilemiseen. Tavallisimpia nuorten tekemiä rikoksia ovat näpistyksen ja vahingonteot. Nuoret ovat myös usein väkivallan kohteena, ja väkivalta koulussa voi muodostaa rikoksen. Henkirikokset, joita nuoret Suomessa tekevät, ovat sen sijaan hyvin harvinaisia. (Nuortennetti 2024.)

Suomessa rikosvastuun ikäraja on 15 vuotta. Alle 15-vuotiaita ei voida saattaa oikeuden eteen tai rangaista rikoksista. Sen sijaan heidät voidaan määrätä korvaamaan aiheuttamansa vahinko, heidän tietonsa voidaan merkitä poliisin rekisteriin, ja lastensuojelu voi puuttua tilanteeseen. Äärimmäisissä tapauksissa nuori voidaan sijoittaa pois kotoa, jotta hän ei vaarantaisi itseään tai tulevaisuuttaan omalla käytöksellään. (Nuortennetti 2024.)

Vahingonkorvausvastuulla ei ole ikärajaa, ja se koskee niin tahallisesti kuin huolimattomuudesta aiheutettuja vahinkoja. Korvauksen suuruuteen vaikuttavat kuitenkin muun muassa nuoren ikä, kehitysvaihe, tekojen laatu, sekä nuoren ja vahinkoa kärsineen taloudellinen tilanne ja muut asiaan vaikuttavat tekijät. (Nuortennetti 2024.)

3.3 Nuorisirikollisuudelle altistavat tekijät

Nuorisirikollisuus on ollut pitkään keskeinen aihe kriminologisessa tutkimuksessa, ja nuorten käyttäytymistä on pidetty huolestuttavana eri aikakausina. Aikuiset tarkastelevat usein nuoria

erilaisten huolenaiheiden kautta, ja nuorisorikollisuus nähdään yhteiskunnallisena ongelmana. (Elonheimo 2010, 13.)

Monien eri tekijöiden on todettu vaikuttavan siihen, alkaako yksilö syyllistyä rikoksiin. Nämä tekijät voidaan ryhmitellä eri tasoille, kuten yksilön omat piirteet, perhetausta, ystäväpiiri, kouluelämä sekä laajempi yhteiskunnallinen ympäristö. Myös tilannekohtaisilla olosuhteilla on merkitystä sen kannalta, kuinka todennäköisesti rikos tapahtuu. (Elonheimo 2010, 23.)

Rikollisuuteen on liitetty useita yksilöön liittyviä tekijöitä, kuten aggressiivinen käytös, päih-teiden ongelmakäyttö, impulsiivisuus ja ylivilkkaus, heikko itsesäätely, vähäinen prososiaali-nen käyttäytyminen sekä psykopatia. (Elonheimo 2010, 23.)

Rikollisuuden taustalla vaikuttavat usein monenlaiset tekijöiden yhdistelmät, ja onkin ehdo-tettu, että rikollista käyttäytymistä ennustavat parhaiten useiden ongelmien samanaikainen esiintyminen pikemminkin kuin yksittäiset piirteet. Esimerkiksi skitsofrenian ja alkoholinkäy-tön, käytöshäiriöiden ja sisäänpäin suuntautuvien oireiden tai käytöshäiriöiden ja muiden on-gelmien kasaantuminen näyttäisi olevan erityisen merkityksellistä. (Elonheimo 2010, 23.)

Rikollisuuteen liittyviä perhetekijöitä voidaan luokitella esimerkiksi sen mukaan, koskevatko ne perheen rakennetta, toimintaa vai vanhempien henkilökohtaisia ongelmia. Perheen raken-teellisiin riskitekijöihin kuuluvat muun muassa vanhempien ero, yksinhuoltajuus, toistuvat muutot vanhempien tai asuinpaikan osalta, äidin nuori ikä lapsen syntyessä sekä suuri lapsi-määrä perheessä. (Elonheimo 2010, 24.)

Myös tietyt perheen toimintatavat on yhdistetty lasten lisääntyneeseen riskiin ajautua rikolli-suuteen. Näihin kuuluvat esimerkiksi perheen sisäiset ristiriidat, heikko vuorovaikutus van-hempien ja lasten välillä (kuten kiintymyssuhteen puute tai tunne-etäisyys), sekä epäjohton-mukainen, ankara tai välinpitämätön kasvatus. Lisäksi lasten riittämätön valvonta kasvattaa riskiä. Vanhempien henkilökohtaisista ongelmista merkittävimpiä rikollisuutta ennustavia teki-jöitä ovat heidän tai muiden läheisten antisosiaalinen käyttäytyminen sekä perheen matala sosioekonominen asema. (Elonheimo 2010, 24.)

Rikollisuuteen on yhdistetty monia yhteisöllisiä tekijöitä, jotka liittyvät muun muassa sosiaali-siin suhteisiin, kouluun, työelämään ja asuinalueeseen. Ystävyys- ja kaverisuhteissa rikolli-suutta voivat lisätä erityisesti se, että kaveripiiriin kuuluu rikollisesti käyttäytyviä nuoria, tai että yksilö kokee ulkopuolisuutta tai torjuntaa. (Elonheimo 2010, 24.)

Kouluun liittyen rikosalttiutta on liitetty esimerkiksi heikkoon koulumenestykseen, vähäiseen kouluun sitoutumiseen ja mataliin koulutustavoitteisiin. Myös koulun yleinen ilmapiiri ja toi-mintatavat vaikuttavat - koulun sosiaalinen rakenne, käytännöt ja kulttuuri voivat muokata lasten käyttäytymistä. (Elonheimo 2010, 24.)

Työelämässä rikollisuuden riskiä lisäävät erityisesti työttömyys ja epävakaat työurat. Asuin- ympäristön osalta rikollisuus yhdistyy usein kaupunkimaisiin, sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin alueisiin, joissa ongelmat voivat kasautua. (Elonheimo 2010, 24.)

3.4 Tilastotietoa nuorisoriikollisuudesta

Poliisin tilastojen mukaan alle 15-vuotiaiden epäiltyjen määrä pahoinpitelyrikoksissa kasvoi vuonna 2023 edellisvuoteen verrattuna 54 prosenttia, ja törkeissä pahoinpitelyissä kasvu oli jopa 186 prosenttia. 15-17-vuotiaiden osalta vastaavat kasvuprosentit olivat 17 ja 63. Näin olen erityisesti alle 15-vuotiaiden ja vakavampien rikosten kohdalla nähtiin merkittävää kasvua. Myös ryöstörikoksissa (mukaan lukien ryöstöryitykset) alle 15-vuotiaiden epäiltyjen määrä nousi samana ajanjaksona 63 prosenttia ja törkeissä ryöstöissä 94 prosenttia. 15-17-vuotiailla kasvua oli 53 prosenttia ja törkeissä ryöstöissä 66 prosenttia. (Terveystieteiden tutkimuslaitos THL 2025a.)

Väkivallan raaistumista voivat selittää myös törkeiden rikosten lisääntymisen lisäksi sosiaalisen median yleistymisen, jossa yhä useammin tallennetaan ja jaetaan väkivallantekoihin liittyviä videoita ja kuvia. Samaan aikaan kun nuorten tekemät pahoinpitely- ja ryöstörikokset yleistyvät nuoremmilla ikäryhmissä, myös rikosten uhrin ikä on keskimäärin entistä nuorempaa. Keskusrikospoliisin mukaan ryöstörikokset tapahtuvat yhä useammin koulujen pihalla, harrastuspaikoilla sekä kauppojen ja ostoskeskusten ympäristössä. (THL 2025a.)

Vuonna 2023 Suomessa oli 8,4 ryöstörikosten uhria 10 000 alle 18-vuotiasta kohden (THL 2025a).

Useiden eri tietolähteiden mukaan nuorten tekemä väkivaltarikollisuus väheni 2010-luvun alussa. Vuodesta 2015 lähtien alaikäisten, erityisesti alle 15-vuotiaiden, rikosepäilyjen määrä on kuitenkin kasvanut merkittävästi. (Danielsson 2022, 2.)

Samaan aikaan nuorten aikuisten (18-24-vuotiaiden) väkivaltarikollisuus on jatkanut laskuaan. Osa tästä kehityksestä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että rikoksista ilmoitetaan herkemmin kuin aiemmin tai että lainsäädäntö on muuttunut. (Danielsson 2022, 4.)

Rikollisuuden lisääntyminen on nähtävissä sekä ulkomaalaistaustaisten että suomalaistaustaisten nuorten keskuudessa. Kuntatason tarkastelussa on havaittu, että alaikäisten väkivaltarikokset ovat yleistyneet niin kaupunkimaisissa, taajaan asutuissa kuin maaseutumaisissakin kunnissa, vaikka pääkaupunkiseudulla kasvu on ollut maltillisempaa. (Danielsson 2022, 10.)

Alaikäisten tekemät rikokset kohdistuvat useimmiten toisiin alaikäisiin, ja ne tapahtuvat usein kouluympäristössä. Viime vuosina on kuitenkin ollut havaittavissa, että yhä useammin uhrin ikä on yli 20-vuotiaita. Lisäksi teräaseiden käyttö ja maininnat rikoksiin liittyvästä kuvaamisesta

tai sosiaalisen median roolista ovat yleistyneet rikosilmoitusten yhteydessä. (Danielsson 2022, 11-13.)

Viimeisen kahden vuoden aikana nuorten tekemä väkivaltarikollisuus on noussut Suomessa yhä enemmän julkisen huomion kohteeksi. Erityisesti keskustelua on herättänyt väkivallan määrän oletettu kasvu, sen mahdollinen raaistuminen, koronapandemian vaikutukset sekä nuorten mahdollinen jengiytyminen. (Danielsson 2022, 18.)

Keskustelussa ei kuitenkaan ole onnistuttu tarkasti määrittelemään, missä ryhmissä tai millä tavoin tämä oletettu muutos näkyy. Esillä on ollut monenlaisia viittauksia eri rikostyyppisiin, ikäryhmiin ja ilmiöihin, mikä on johtanut ristiriitaisiin tulkintoihin siitä, millainen nuorten rikollisuuden kokonaiskuva ja kehityssuunta todella on. (Danielsson 2022, 20.)

Nuorten väkivaltarikollisuuden lisääntymistä koskevat havainnot kohdistuvat erityisesti alaikäisiin, ja vielä tarkemmin alle 15-vuotiaiden ikäryhmään. Tämä kehitys on poikkeuksellinen, sillä lähes kaikissa muissa ikäryhmissä - mukaan lukien koko aikuisväestö - rikollisuuden määrä on pysynyt tasaisena tai jopa vähentynyt koko 2010-luvun ajan. Siksi nuorisoriikollisuuden lisääntymisen syitä tulisi etsiä erityisesti alaikäisten rikollisuuden kehityksestä vuodesta 2015 eteenpäin. (Danielsson 2022, 20.)

Nuorten tekemät ryöstörikokset ovat lisääntyneet huomattavasti viime vuosina, erityisesti vuoden 2021 jälkeen. Kasvu on ollut voimakkainta alaikäisten, ja erityisesti alle 15-vuotiaiden, keskuudessa. Rikostyypeittäin tarkasteltuna suurin prosentuaalinen kasvu on tapahtunut ryöstön yrityksissä, mutta määrällisesti eniten on lisääntynyt varsinaisten ryöstöjen lukumäärä. (Heiskanen 2024, 2.)

Nuorten tekemät ryöstöt kohdistuvat pääasiassa toisiin nuoriin. Sekä uhrit että epäillyt ovat viime vuosina olleet aiempaa nuorempia verrattuna vuoteen 2015. Useimmat epäillyt ovat olleet syyllistyneet useisiin rikoksiin jo ennen 21 vuoden ikää. (Heiskanen 2024, 5.)

Ryöstöjä tapahtuu eniten lauantai-iltaisina, erityisesti loppukesällä ja syksyllä. Tyypillisiä tapahtumapaikkoja ovat kadut, bussipysäkit ja metsiköt asuinalueiden läheisyydessä. Sen sijaan kauppoihin kohdistuvat ryöstöt ovat vähentyneet selvästi. (Heiskanen 2024, 10.)

Viime aikoina ryöstörikoksissa on ilmennyt uusia piirteitä, kuten nöyryyttämistarkoituksessa tehtyä väkivaltaa sekä tekojen kuvaamista. Saaliiksi pyritään usein saamaan vaatteita ja asusteita, erityisesti tiettyjen merkkien tuotteita tai niiden jäljitelmiä. Myös sähkötupakkaan liittyvät tapaukset ovat yleistyneet, ja ne liittyvät usein ennalta sovittuihin kaupantekotilanteisiin. (Heiskanen 2024, 17-18.)

4 Lastensuojelulaki

Laatimamme tutkimuksen ja tutkimustulosten kannalta ajantasainen lastensuojelulaki on erittäin olennainen osa opinnäytetyötämme, joten tässä kappaleessa käsittelemme lastensuojelulakia (LSL 417/2007) ja teemme keskeisiä huomioita, havaintoja sekä nostoja laista. Lainsäädännön tunteminen tukee ymmärtämään tutkimuksessa esiin nousseita haaste- ja kehityskoh-
tia, sekä havainnollistaa lukijalle sijaishuollossa työskentelevän ammattilaisen työnkuvaa sekä työtä ohjaavia, lain määrittämiä toimintatapoja ja käytäntöjä.

4.1 Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelulain (417/2007) 1 luvun pykälässä 4 määritellään lastensuojelun keskeiset periaatteet seuraavasti: *“Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.”*

Lastensuojelun luvussa kolme käsitellään lastensuojelun järjestämistä. Pykälässä yksitoista määritellään järjestäminen seuraavasti: *“Kunnan on huolehdittava siitä, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan.”*

4.2 Lastensuojelulainmukainen sijaishuolto ja huostaanotto

Opinnäytetyömme aiheeseen perehdyttäessä on olennaista mainita lastensuojelulain (417/2007) määrittämät perusteet huostaanotolle, eli alaikäisen siirtämiselle sijaishuoltoon. 9 luvussa pykälässä 40 määritellään velvollisuudesta huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämisestä seuraavasti: *“Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:*

1)puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai

2)lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

1)7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja

2)sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista.”

Lastensuojelulain (417/2007) 10 luvussa 49 §:ssä sijaishuolto määritellään tarkoittavan seuraavaa: *“Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.*

Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.”

4.3 Rajoitustoimenpiteet

Lastensuojelulain (417/2007) luku 11 määrittää kokonaisuudessaan kaikki rajoitustoimenpiteet, joita sijaishuollossa voidaan toteuttaa. Rajoitustoimenpiteitä ovat 62 §:ssä määritelty yhteydenpidon rajoittaminen, 65 §:ssä määritelty aineiden ja esineiden haltuunotto, 66 §:ssä määritellyt henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus, 67 §:ssä määritellyt omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen sekä lähetysten luovuttamatta jättäminen, 68 §:ssä määritelty kiinnittäminen, 69 §:ssä määritelty liikkumisvapauden rajoittaminen, 70 §:ssä määritelty eristys sekä pykälissä 71 & 72 määritelty erityinen huolenpito sekä erityisen huolenpidon järjestäminen.

4.3.1 Yhteydenpidon rajoitus

Yhteydenpidon rajoittamisella estetään tai rajoitetaan lapsen yhteydenpitoa esimerkiksi vanhempiin tai muihin henkilöihin. Yhteydenpidon rajoittaminen asetetaan silloin, kun yhteydenpito vahingoittaa lapsen kasvua, kehitystä ja turvallisuutta. (LSL 417/2007)

4.3.2 Aineiden ja esineiden haltuunotto

Aineiden ja esineiden haltuunotolla tarkoitetaan vaarallisten tai haitallisten aineiden tai esineiden haltuunottoa pois lapselta. Tätä rajoitustoimenpidettä käytetään, kun lapsella olevan aineen tai esineen hallussapito tai käyttö vaarantaa lapsen itsensä tai muiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin. (LSL 417/2007)

4.3.3 Henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus

Henkilöntarkastuksella tarkoitetaan nuoren sekä hänen hallussaan olevien esineiden tarkistusta. Näin toimitaan silloin, kun on perustellusti syytä epäillä, että lapsella on hallussaan päihteitä tai vaarallisia esineitä.

Henkilönkatsastuksella tarkoitetaan huumausaine- tai puhalluskokeen teettämistä lapselle. Henkilönkatsastus tehdään silloin, kun on syytä epäillä lapsen olevan päihtynyt. (LSL 417/2007)

4.3.4 Omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen sekä lähetysten luovuttamatta jättäminen

Omaisuuden ja lähetysten tarkastamisella sekä lähetysten luovuttamatta jättämisellä tarkoitetaan lapsen käytössään olevien tilojen tai hallussaan olevan omaisuuden tarkastamista sekä lapselle osoitetun kirjeen tai muun lähetyksen sisällön tarkastamista kuitenkin lukematta luottamuksellista viestiä. Tämä rajoitustoimenpide voidaan toteuttaa silloin, kun on perustellusti syytä epäillä lapsella olevan hallussaan 65 §:n ensimmäisessä momentissa määriteltyjä aineita tai esineitä, tai on syytä epäillä lapsen vastaanottaneen kirjeen tai lähetyksen, joka sisältää 65 §:n ensimmäisessä momentissa määriteltyjä aineita tai esineitä, jotka tulee ottaa haltuun lapselta. (LSL 417/2007)

4.3.5 Kiinnipito

Kiinnipitäminen määritellään lastensuojelulain (417/2007) pykälässä 68 seuraavasti: *“Laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä. Kiinnipitäminen on oltava luonteeltaan hoidollista ja huollollista sekä kokonaisuutena arvioiden puolustettavaa, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.”*

4.3.6 Liikkumisvapauden rajoittaminen

Liikkumisvapauden rajoittamisen lastensuojelulaki (417/2007) määrittelee pykälässä 69 seuraavasti: *Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja jos se on lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kielto poistua laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos:*

1)lapsi on otettu huostaan sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään; tai

2)lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai

3)rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ei saa ilman uutta päätöstä jatkua yli seitsemää vuorokautta. Yhtäjaksoisesti rajoittaminen saa jatkua enintään 30 vuorokautta. Rajoittamista ei saa määrätä laajempaan eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen hoito ja kasvatusta välttämättä edellyttää. Toimenpide on myös lopetettava heti, kun se ei enää ole 1 momentin tarkoittamalla tavalla välttämätön.

Laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi päättää yhteensä enintään seitsemän vuorokautta kestävästä rajoittamisesta. Tätä pidemmästä yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiasta on viipymättä ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksen tekemistä varten.”

4.3.7 Eristäminen

Eristäminen tarkoittaa lapsen eristämistä tilapäisesti muista ihmisistä käyttäen esimerkiksi eristyshuonetta. Eristämisen voi toteuttaa niissä tilanteissa, kun lapsi lastensuojelulain (417/2007) 70 §:n mukaan: “käyttäytymisensä perusteella on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos eristäminen on muusta erityisen perustellusta syystä lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämätöntä.”

4.3.8 Erityinen huolenpito

Lastensuojelulain (417/2007) 71 §:ssä määritellään erityinen huolenpito seuraavasti: “Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan hänen hoitonsa ja huolenpitonsa edellyttämässä laajuudessa rajoittaa siten kuin jäljempänä 72 ja 73 §:ssä säädetään.”

72 §:n mukaan erityistä huolenpitoa voidaan järjestää vakavan rikos- tai päihdekierteen katkaisemiseksi tai kun lapsi vaarantaa vakavasti omalla käyttäytymisellään ja toiminnallaan henkensä, terveytensä ja kehityksensä.

Laki määrittää erityisen huolenpidon kestosta seuraavasti: “Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon järjestämisestä raukeaa, jollei täytännönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Erityistä huolenpitoa voidaan erittäin painavasta syystä jatkaa enintään 60 vuorokaudella, mikäli lapsen

sijaishuollon järjestäminen sitä 1 momentissa mainituin perustein edelleen välttämättä vaatii.”

73 § käsittelee erityisen huolenpidon toimeenpanoa. Lain mukaan erityistä huolenpitoa voidaan toteuttaa sellaisessa lastensuojeluyksikössä, jonka käytettävissä on riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus.

4.4 Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen edellytykset

11 luvussa 64 §:ssä määritellään rajoitustoimenpiteiden käyttämisen yleiset edellytykset seuraavasti: *“Laitoshuoltona järjestettävän sijaishuollon aikana lapseen saa tämän lain 65-73 §:n nojalla kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus taikka muun mainituissa säännöksissä säädetyn edun turvaaminen välttämättä vaatii. Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen.”*

Näin ollen rajoitustoimenpiteet ovat viimesijainen, ja äärimmäiseksikin tulkittu keino puuttua lapsen ja nuoren itsemääräämisoikeuteen, ja jotta perusteet päätöksenteolle täytyy, tulee rajoitustoimenpiteen olla välttämätön ja perusteltu juuri päätöksentekohetkellä.

Lainsäädäntö myös erottelee rajoitustoimenpiteet sekä tavanomaisen kasvatuksen toisistaan. Lainsäädäntö sallii kasvatuksellisten keinojen käytön lastensuojelussa, mutta kasvatukselliset menetelmät eivät saa johtaa rajoitustoimenpiteisiin. Tulee myös huomioida, että kasvatukseen perustuvat säännöt ja ohjeistukset eivät saa olla mielivaltaisia ja liiallisia, eikä kasvatukseen perustuvilla rajoilla saa puuttua lapsen perusoikeuksiin. (THL 2025b.)

Kasvatuksellisiin keinoihin liittyvä varsin konkreettinen esimerkki on puhelimen käytön rajaaminen. Mikäli puhelimen käyttö haittaa esimerkiksi hyvän vuorokausirytmien säilymistä ja lapsi valvoo öisin puhelimen äärellä, ei puhelinta saa ottaa lapselta yöksi pois ilman päätöstä rajoitustoimenpiteestä. Poikkeus, jolloin puhelimen haltuunotosta ei tarvita virallista rajoituspäätöstä, on siinä tilanteessa, jos nuori luovuttaa puhelimensa yhteistyössä yön ajaksi henkilöstön haltuun. Tällöinkin henkilöstön on arvioitava, että yhteistyössä toteutettu kasvatuksellinen rajaaminen ei saa kestoaltaan ja tarkoituksiltaan vastata rajoitustoimenpidettä, ja tilanteen jatkuessa henkilöstön on syytä konsultoida lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää. (THL 2025b.)

4.5 Kirjallinen selvitys tehdystä rajoitustoimenpiteestä

Kun päätös rajoitustoimenpiteestä on tehty, tulee lastensuojelulain (417/2007) 74 §:n mukaan rajoituspäätöksestä tehdä kirjallinen selvitys. Kirjallisen selvityksen käytännöt ovat määritelty lakiin seuraavasti: *“Lain 65-70 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi on lastensuojelulaitoksen asianmukaisesti kirjattava*

käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päättäneen, sen käytännössä toteuttaneen ja siinä läsnä olleen henkilön nimi sekä tarvittaessa 66 §:n 1 momentissa ja 67 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen syy. Lisäksi on mainittava toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Kirjaamisessa on myös mainittava, miten lasta on kuultu ennen rajoitustoimenpiteestä päättämistä tai sen toteuttamista ja lapsen mielipide asiasta. Kirjaamisen sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lasta koskevaa asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa tulee erityisesti arvioida lapseen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Jos tarvetta asiakassuunnitelman välittömään tarkistamiseen ilmenee, laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa asiasta 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaaliryöntekijälle.

Lapsen kanssa tulee riittävästi keskustella häneen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden syistä ja mahdollisista vaikutuksista hoito- ja kasvatussuunnitelmaan ja asiakassuunnitelmaan.”

4.6 Muutoksenhakuoikeus

Lastensuojelulain (417/2007) 89 §:ssä määritellään huoltajan sekä 12-vuotta täyttäneen lapsen muutoksenhakuoikeus sellaisiin toimenpiteisiin ja päätöksiin, joihin lapsi tai huoltaja kokevat tyytymättömyyttä. Lain mukaan rajoitustoimenpiteistä muutoksenhakukelpoisia ovat yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, lähetysten luovuttamatta jättäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen sekä erityisen huolenpidon järjestäminen. Muutoksenhaku tehdään hallinto-oikeuteen, jossa tehty päätös perusteluineen käsitellään uudelleen.

5 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Lastensuojelulaki nivoutuu yhteen lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (1301/2014) kanssa. Lain tarkoituksena on 1 §:n mukaan edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa.

Lakia sovelletaan niin viranomaisten kuin yksityisenkin järjestämään sosiaalihuoltoon, ja näin ollen lastensuojelun asiakas kuuluu tämän lain piiriin.

Tiivistettynä voitaneen sanoa, että tämä laki turvaa asiakkaan oikeuden saada asianmukaista ja hyvää kohtelua, varmistaa asiakkaan oikeusturvan sekä yksityisyydensuojan toteutumisen sekä takaa asiakkaan oikeuden osallisuuteen ja kuulluksi tulemiseen kaikessa asiakasta koskevassa päätöksenteossa ja palveluiden toteuttamisessa.

6 Etiikka ja arvot lastensuojelussa

Päivittäistä työtä lastensuojelussa ohjaa vahvasti myös eettiset periaatteet, jotka velvoittavat henkilöstöä varmistamaan ihmisarvojen sekä perusoikeuksien toteutumisen.

Lastensuojelussa on erityisen tärkeää, että asiakkaita kohdellaan arvokkaasti ja heidän yksityisyyttään kunnioitetaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokainen asiakas saa yhdenvertaista, syrjimätöntä ja kunnioittavaa kohtelua. Kaikessa lastensuojelun toiminnassa on otettava huomioon lapsen oikeudet, kuten ne on määritelty Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien sopimuksessa. (THL 2023a.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen ratifioinut valtio sitoutuu noudattamaan sopimuksen jokaista artiklaa. Sopimukseen on laadittu tarkkaan ja yksityiskohtaisesti kaikki alle 18-vuotiaista koskevat oikeudet, ja sopimuksen allekirjoittaneella valtiolla on sitoumus valvoa oikeuksien toteutumista. Sopimukseen määriteltyjen artikloiden on tarkoitus turvata lapsen oikeus hyvinvointiin, sekä turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Sopimus myös määrittää lapselle oikeuden kunnioittavaan ja yksityisyyttä suojaavaan kohteluun, ja mahdollistaa lapsen kuulluksi tulemisen. (Unicef 2025.)

Lisäksi on huomioitava YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, jonka myös Suomi on ratifioinut. Lastensuojelun kannalta erityisen tärkeitä ovat:

7. artikla, joka käsittelee vammaisten lasten oikeuksia

23. artikla, joka korostaa perheen ja kodin merkitystä ja kunnioittamista.

Lapsen etu rakentuu useista lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeisistä elementeistä. Lapsen edun mukainen työskentely lastensuojelussa edellyttää työntekijöiltä lapsen ja hänen elämäntilanteensa kokonaisvaltaista tarkastelua ja huolellista paneutumista siihen, sekä luottamuksen rakentamista ja riittävää aikaa, jotta työskentelyssä toteutuvat keskeiset laatua varmistavat tekijät: oikeudenmukaisuus, avoimuus, luotettavuus, turvallisuus sekä lastensuojelutoimien suhteellisuusperiaate. (THL 2023a.)

6.1 Oikeudenmukaisuus

Lastensuojelutyössä oikeudenmukaisuus tarkoittaa, että asiakkaita kohdellaan arvostavasti ja heidän oikeutensa turvataan jokaisessa lastensuojelun prosessin vaiheessa. Tämä näkyy

esimerkiksi siinä, että eri vaihtoehdot selvitetään huolellisesti, ratkaisut perustellaan selkeästi ja lapsen näkökulma otetaan vakavasti. (THL 2023a.)

Lapsen kannalta oikeudenmukaisuus tarkoittaa, että häntä koskevat päätökset tehdään lapsen etua painottaen - ja tämä etu myös selitetään niin, että lapsi itse ymmärtää päätösten perustelut. Kun lapselle kerrotaan päätösten taustat ymmärrettävästi, hän kokee itsensä osalliseksi ja voi luottaa prosessiin. (THL 2023a.)

Lastensuojelun laatusuosituksissa oikeudenmukaisuus tarkoittaa, että kaikki lapsen oikeudet toteutuvat mahdollisimman täysimääräisesti. Erityisesti korostuu oikeus syrjimättömyyteen: jokaisella lapsella tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet, riippumatta hänen taustastaan tai elämäntilanteestaan. (THL 2023a.)

Oikeudenmukainen lastensuojelu tarkoittaa myös sitä, että lapselle turvataan tarvittava suo-
jelu ja tuki, oikeus saada osansa yhteiskunnan tarjoamista resursseista ja ennen kaikkea oi-
keus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin (THL 2023a).

6.2 Avoimuus ja luotettavuus

YK:n lapsen oikeuksien sopimus painottaa, että vanhemmilla ja huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Lastensuojelun tehtävänä on kunnioittaa tätä vastuuta tarjoamalla rehellistä ja ymmärrettävää tietoa - esimerkiksi lapsen kehityksestä, tuen tarpeesta ja saatavilla olevista sosiaalihuoltolain (1301/2014) sekä lastensuojelulain (417/2007) määrittämistä palveluista. Tiedon tulee olla sovitettua lapsen ikätasoon ja perheen tilanteeseen. (THL 2023a.)

Koska kaikissa tilanteissa ei voida tehdä ratkaisuja, jotka täysin vastaavat lapsen tai vanhemman toiveita, on erityisen tärkeää, että toiminta on läpinäkyvää ja luotettavaa. Lastensuojelun käytäntöjen ja päätösten on oltava selkeästi perusteltuja, ennakoitavia ja johdonmukaisia.

6.3 Turvallisuus

Lastensuojelussa turvallisuus tarkoittaa paljon enemmän kuin vain fyysistä suojaa. Siihen sisältyvät turvalliset olosuhteet, luottamukselliset ihmissuhteet ja rauhallinen vuorovaikutus. Kaiken keskiössä on lapsen oma kokemus turvallisuudesta, ja sitä on vaalittava jokaisessa kohtaamisessa ja tilanteessa. (THL 2023a.)

Turvallisuutta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti - ei vain lapsen näkökulmasta, vaan myös perheen ja työntekijöiden näkökulmasta. Luottamus, ennakoitavuus ja kunnioittava kohtelu luovat pohjan turvalliselle ympäristölle. (THL 2023a.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus korostaa, että erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten turvallisuuteen silloin, kun he elävät vaikeissa olosuhteissa - esimerkiksi laitoksissa tai kodin ulkopuolella. Näissä tilanteissa vastuu lasten suojelemisesta ja turvallisuuden varmistamisesta kuuluu erityisesti niille, jotka hoitavat ja valvovat heitä. (THL 2023a.)

Lapselle on myös taattava oikeus sanoa mielipiteensä, oikeus omaan uskontoon ja kulttuuriin, mahdollisuus ilmaista itseään ilman pelkoa syrjinnästä tai leimautumisesta ja lapsen mielipide on otettava huomioon aina, ja hänen ikänsä ja kehitystasonsa on huomioitava päätöksenteossa. (THL 2023a.)

6.4 Suhteellisuusperiaate

Viranomaisten toimenpiteiden tulee olla oikeassa suhteessa lapsen ja perheen tuen tarpeeseen. Tarkoituksena on toimia siten, että oikeanlaista tukea saadaan aikaan mahdollisimman vähäisellä puuttumisella - kuitenkin siten, että toimenpiteet ovat riittäviä tilanteen korjaamiseksi. Tätä kutsutaan lievimmän riittävän puuttumisen periaatteeksi, ja tämä on erityisen tärkeä silloin, kun lapsen asioihin puututaan hänen tai perheen tahtoa vastaan. (THL 2023a.)

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa lapsen edun arvioinnista ja sen toteutumisesta käytännössä. Hyvinvointialueen velvollisuutena on varmistaa, että sosiaalityöntekijällä on tarpeeksi aikaa perehtyä lapsen tilanteeseen, suunnitella toimenpiteitä ja arvioida niiden vaikutuksia yhdessä lapsen ja hänen läheistensä kanssa. (THL 2023a.)

6.5 Vuorovaikutus

Hyvä vuorovaikutus perustuu kunnioitukseen toista ihmistä kohtaan. Asiakkaiden kohtaamisessa korostuvat arvostava asenne, inhimillinen lähestymistapa ja empaattinen kuuntelu. (THL 2023a.)

Lastensuojelun ammattilaiselta vaaditaan erityistä taitoa toimia herkässä ja vaativassa ympäristössä, jossa täytyy yhtäaikaaisesti kuunnella ja kohdata asiakas kunnioittavasti, kantaa vastuuta päätöksenteosta sekä toimia viranomaisroolissa oikeudenmukaisesti ja selkeästi. Hyvä vuorovaikutus auttaa rakentamaan luottamusta ja tukee lapsen sekä perheen osallisuutta prosessissa - myös silloin, kun päätökset ovat vaikeita. (THL 2023a.)

6.6 Ammattihenkilöstön työn laatu

Lasten ja nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten tulee ymmärtää oma vastuunsa lasten hyvinvoinnista ja kasvatuksesta sekä velvollisuutensa tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. (THL 2023a.)

Työntekijän vastuu ulottuu kuitenkin laajemmalle - ei ainoastaan lapseen tai perheeseen, vaan myös omaan työyhteisöön ja koko yhteiskuntaan. Laadukas ja vastuullinen työ edellyttää ammattilaiselta eettistä harkintaa, osaamista ja sitoutumista. (THL 2023a.)

Myös esihenkilöillä ja johdolla on tärkeä rooli: heidän tulee mahdollistaa laadukas työ tarjoamalla tukea, riittävät resurssit ja toimivat rakenteet. Ilman tätä työntekijät eivät voi täyttää omaa vastuutaan parhaalla mahdollisella tavalla. (THL 2023a.)

6.7 Vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri

Lastensuojelu on monimuotoista ja vaativaa työtä, jonka onnistuminen asiakastyössä edellyttää organisaation ja johdon johdonmukaista tukea. Myös poliittisilla päättäjillä on tärkeä rooli toimintaedellytysten varmistamisessa. Työtä vaikeuttavat usein hajanaiset palvelut ja yhteistyön puute eri hallinnonalojen välillä. (THL 2023a.)

Kaiken päätöksenteon, palvelujen kehittämisen ja järjestämisen tulee perustua lasten, nuorten ja perheiden todellisiin tarpeisiin. Samalla on tärkeää arvioida ja kuvata ratkaisujen vaikutuksia heidän näkökulmastaan. (THL 2023a.)

Palveluista vastaavien tahojen - sekä organisaatioiden että yksittäisten työntekijöiden - vastuulla on varmistaa, että tieto palveluista on ymmärrettävää ja helposti saatavilla lapsille, nuorille ja vanhemmille. Lisäksi asiakkaiden kokemuksia ja palautetta tulee kerätä ja hyödyntää jatkuvassa kehittämisessä. (THL 2023a.)

Työn tueksi on laadittu eettisten periaatteiden arviointityökalu, jonka avulla voidaan arvioida, ovatko eettiset näkökohdat otettu huomioon palveluja suunniteltaessa tai uudistettaessa. (THL 2023a.)

Seuraavissa kappaleissa käsittelemme laatimamme kyselyn rakennetta, sekä analysoimme kyselyn tuloksia.

7 Aineistonkeruu

Keräsimme ajankohtaista, käytännönläheistä aineistoa Familiarin sijaishuollon henkilöstöltä hyödyntämällä sähköistä kyselylomaketta. Laatimamme kyselylomakkeen kysymykset ovat nähtävissä kokonaisuudessaan tämän opinnäytetyön liitteistä, Liite 3. S
Laadimme kyselyn Microsoft Forms -alustalle.

Kyselyssä pyrittiin selvittämään henkilöstön kokemuksia rikollisuuden esiintymisestä sijaishuollossa, sekä miten nykyinen lastensuojelulaki ja säännökset mahdollistavat henkilöstön keinoja ilmiöön puuttumiseen, vai onko laissa käytännön tasolla kehittämistarpeita. Kyselyn

tarkoituksena oli nostaa esiin nimenomaan päivittäisessä arjessa esiin nousseita havaintoja ja huolia lainsäädäntöön ja sijaishuoltoa ohjaaviin ohjeistuksiin nojaten. Kyselyssä huomioitiin myös psyykkinen ja fyysinen oireilu, jota mahdollisesti esiintyy nuorilla, joilla on rikoksilla oireilua.

Kyselyt toteutettiin anonymisti, ja ennen tulosten laajempaa analyysia aineisto tarkistettiin. Tarkistimme, että olemme saaneet riittävästi vastauksia, jotta aineistosta on mahdollista toteuttaa analyysia sekä koostetta. Muodostimme vastauksista kvantitatiivista, eli määrällistä, tutkimusta hyödyntäen koosteen, jossa vastaukset esitetään kaavioiden ja taulukoiden avulla, eli tilastollisilla menetelmillä (Opinkirjo 2025). Analysoimme vastauksissa esiin nousseita mahdollisia yhtenäisyyksiä, eriäväisyyksiä, mahdollisia syuseuraussuhteita, sekä vastausten määrää. Kyselylomakkeessa hyödynnettiin pääasiassa suljettuja kysymyksiä, joka mahdollistaa aineistoin analysoinnin kvantitatiivisesta näkökulmasta.

Koska kyselyn ja opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda sijaishuollon työntekijöiden kokemukset näkyviksi, esitimme kyselylomakkeessa myös muutaman avoimen kysymyksen. Tämä mahdollistaa aiheen syvemmän analyysin ja työntekijöiden äänen esiin tuomisen entistä vahvemmin. Näitä vastauksia emme voineet analysoida määrällisesti, vaan avointen kysymysten vastaukset analysoimme laadullisia menetelmiä hyödyntäen.

Laadullisissa menetelmissä käydään aineisto läpi huolellisesti, ja poimitaan esiin selkeästi nousseet ilmiöt, termit ja havainnot. Nämä havainnot kootaan teemoittain. (Opinkirjo 2025.)

7.1 Kyselyn runko

Kyselyn alussa kartoitimme vastaajien ikäjakauman, sukupuolen, minkä tyyppisessä sijaishuoltoyksikössä vastaaja työskentelee, työkokemuksen vuosina, sekä yksikön asiakkaiden iän. Koimme, että vastaajan yksilöllisillä taustoilla voi olla merkitystä vastausten kannalta. Lisäksi koska tutkimuskohteenamme on nuorisorikollisuus, on tärkeää, että vastauksissa ilmenee, työskenteleekö vastaaja alle vai yli 12-vuotiaiden parissa.

Kyselyn seuraava osio on oireilun havaitseminen. Huomioimme rikollisuuden kattavan väkivallan eri muodot, päihteet ja päihteisiin liittyvän toiminnan. Tässä osiossa kartoitimme, onko vastaaja havainnut nuorten käyttävän väkivaltaa sekä päihteitä, ja onko mahdollisiin uhka- ja väkivaltatilanteisiin liittynyt päihteet ja päihteiden käyttö. Lisäksi mielestämme oli olennaista tietää, onko päihteiden käytön ja väkivaltaisen käytöksen taustalla mahdollisia mielenterveydellisiä tai neuropsykiatrisia haasteita. Koemme rikollisen oireilun olevan moninaista, johon vaikuttaa muun muassa nuoren mielenterveydelliset taustat.

Seuraava kyselyn osio kattaa oireilun kohtaamisen sekä toimenpiteet, kuinka oireiluun reagoidaan. Osiossa kartoitettiin vastaajien kokemuksia rikoksilla oireilun kohtaamiseen, ja millaisia

toimenpiteitä oireilun käsittelyyn on käytetty. Samalla osiossa kartoitettiin vastaajan näkemys siitä, mahdollistaako nykyinen lainsäädäntö ja moniammatillinen yhteistyö esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen kanssa riittävät keinot puuttua rikosoireiluun, ja kokevatko vastaajat nykyiset, lakiin määritellyt, keinot riittäviksi.

Kyselyn lopussa oli kolme avointa kysymystä, joissa vastaaja voi kertoa omin sanoin tarkemmin, kokeeko vastaaja nuorten rikoksilla oireilun lisääntyneen sekä millaisia kehitysehdotuksia vastaajalla olisi sijaishuoltoa koskevan lainsäädännön käytäntöjen parantamiseksi nuorten rikoksilla oireilun ehkäisemiseksi ja rikosoireiluun puuttumiseksi. Viimeisessä avoimessa kysymyksessä vastaajalle annetaan tilaa tuoda esiin nostoja tai muita huomioita aiheeseen liittyen.

Seuraavassa kappaleessa analysoimme kyselyn aineistoa.

8 Kyselytutkimuksen tulokset

Kokosimme yhteen kyselytutkimuksen tulokset työntekijöiden havainnoista nuorten rikoksilla oireilusta, siihen liittyvästä käyttäytymisestä, väkivallan ja päihteiden käytön ilmiöistä sekä yhteistyöstä viranomaisten, kuten poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen, kanssa.

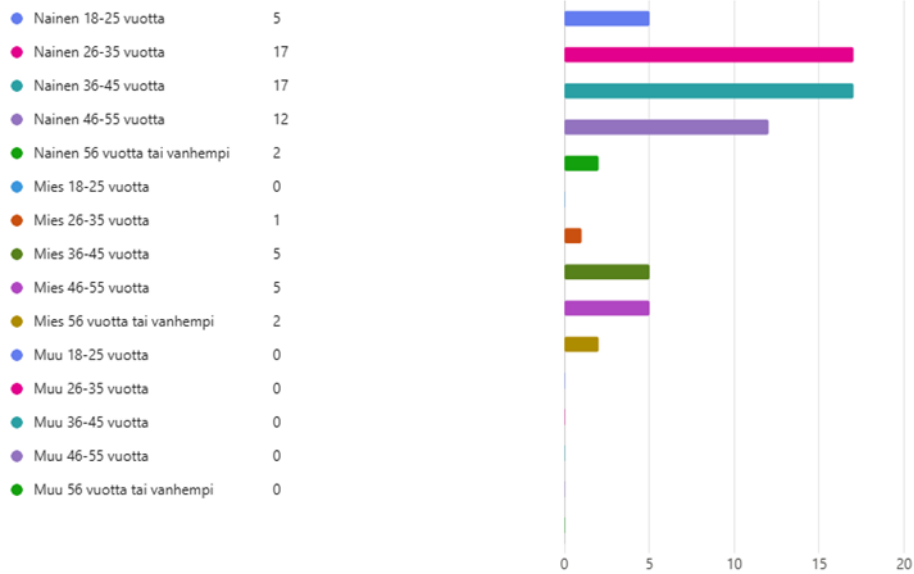
Raportissa analysoidaan vastaajien (n = 66) näkemyksiä taustatekijöiden, kuten iän, sukupuolen ja työkokemuksen mukaan. Tuloksia havainnollistetaan taulukoiden ja kaavioiden avulla ja eri osa-alueita verrataan ristiin, jotta saadaan esiin mahdollisia merkittäviä, ryhmäkohtaisia eroja ja havaintoja.

Siirsimme kyselyaineiston Exceliin, ja hyödynsimme Exceliä aineiston läpikäyntiin, ristiinvertailuun ja taulukointiin. Monivalintakysymysten tulokset analysoitiin pivot -taulukon avulla. Sen avulla pystyttiin tiivistämään suuret vastausmäärät selkeiksi jakaumiksi ja visualisoimaan ne kaavioiden avulla. Tämä teki vastausten eroavaisuudet helposti havaittaviksi.

8.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 66 henkilöä. Vastaajat saivat ilmoittaa sukupuolekseen naisen, miehen tai muu, sekä ilmoittaa kuuluvansa yhteen viidestä ikäryhmästä. Ikäryhmät jakautuivat noin yhdeksän vuoden välein, lukuun ottamatta nuorinta ja vanhinta vaihtoehtoa.

Suurimmat vastaajaryhmät olivat naiset 26-35 vuotta ja naiset 36-45 vuotta, molemmissa oli 17 vastaajaa (26 % vastaajista kumpikin). Kolmanneksi suurin ryhmä oli naiset 46-55 vuotta (12 vastaajaa, 18 %). Miesvastaajia oli vähemmän, ja heistä eniten edustettu oli ikäryhmä 46-55 vuotta (5 vastaajaa, 8 %). Sukupuolivaihtoehdon "muu" valitsi 0 vastaajaa.

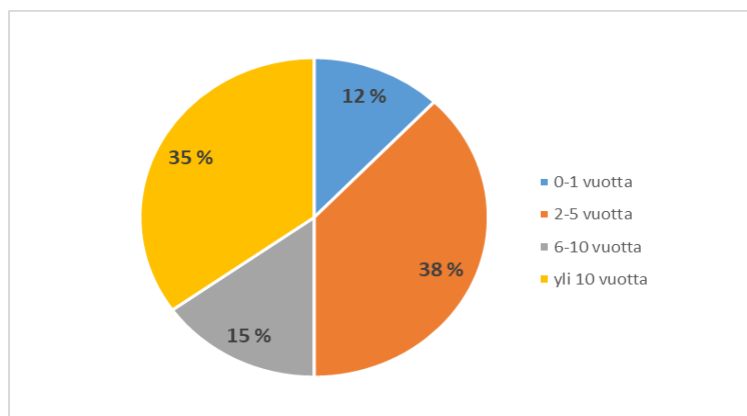

Kuvio 1: Ikä- ja sukupuolijakauma n=66

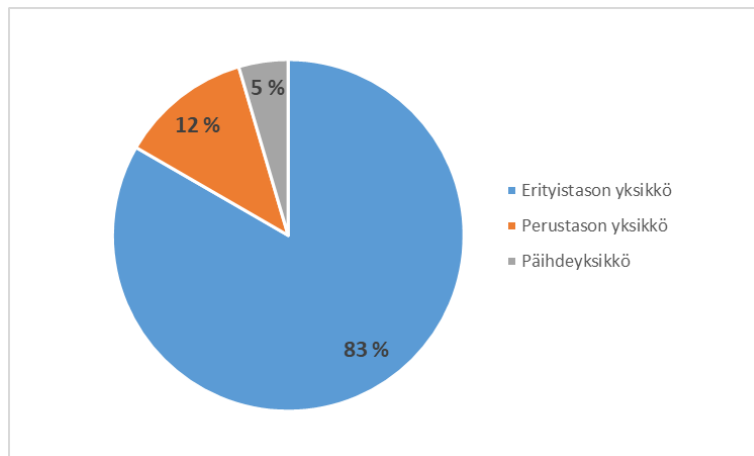
Suurin osa kyselyyn vastanneista (83 %) työskentelee erityistason sijaishuollon yksiköissä, joihin kysely oli ensisijaisesti suunnattu. Lisäksi kyselyyn tuli yksittäisiä vastauksia perustason yksiköistä (12 %) ja päihdeyksiköistä (5 %). Vaativan tason yksiköistä ei saatu lainkaan vastauksia.

Suurin osa vastaajista (38 %) oli työskennellyt sijaishuollossa 2-5 vuotta ja 35 % yli kymmenen vuotta. Vastaajista 12 % ilmoitti työkokemuksekseen 0-1 vuotta ja 15 % 6-10 vuotta.

Valtaosassa yksiköitä oli sijoitettuna vähintään 12 vuotta täyttäneitä asiakkaita, vain kolmen vastaajan työyksikössä ei tällaisia nuoria ollut.

Kuvio 2: Työkokemus n=66

Kuvio 3: Vastaajien työyksiköt n=66

8.2 Vastaajien havainnot nuorten rikosoireilusta

Tässä osiossa tarkastellaan työntekijöiden havaintoja nuorten rikoksilla oireilusta ja rikollisuuden liittyvästä käyttäytymisestä. Kysymyksillä kartoitettiin, onko ilmiö heidän mielestään lisääntynyt viimeisten kolmen vuoden aikana ja ovatko he itse havainneet rikollista käyttäytymistä nuorissa.

Kuvio 4: Nuorten rikoksilla oireilu n=66

Kaaviossa näkyy vastaajien arviot siitä, onko nuorten rikoksilla oireilu lisääntynyt viimeisten kolmen vuoden aikana. Suurin osa vastasi kyllä, ja noin 20 arvioi oireilun lisääntyneen toisinaan. Pieni osa oli sitä mieltä, ettei oireilu ole lisääntynyt tai että rikoksien määrät ovat pysyneet ennallaan, mutta tehdyt rikokset ovat laadultaan vakavoituneet.

Kuvio 5: Oletko havainnut nuorissa rikollisuuteen liittyvää käyttäytymistä? n=66

Kaavio esittää, kuinka moni vastaajista on havainnut nuorissa rikollisuuteen liittyvää käyttäytymistä. Selvä enemmistö ilmoitti havainneensa tällaista käyttäytymistä, kun taas vain 6 % vastasi ei.

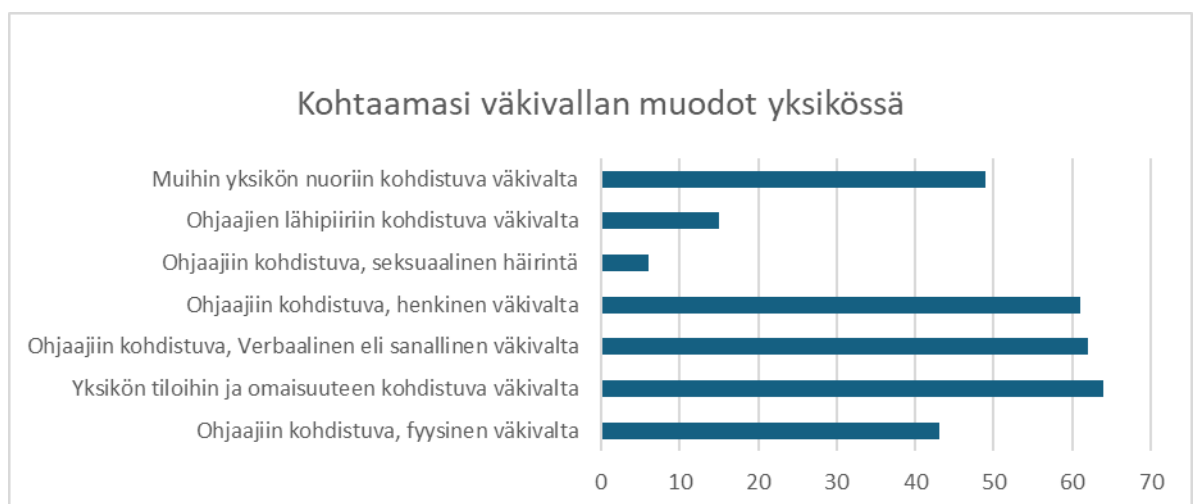
Kuvio 6: Rikollisuuteen liittyvän käyttäytymisen esiintymistiheys. n=66

Kaavio näyttää, kuinka usein vastaajat havaitsivat nuorilla rikollisuuteen liittyvää käyttäytymistä. Eniten havaintoja tehtiin viikoittain tai kerran kuukaudessa. Vain pieni osa vastaajista ilmoitti, että ilmiö esiintyy lähes päivittäin, ja noin neljäsosa raportoi sen tapahtuvan harvemmin kuin kerran kuukaudessa.

Kuvio 7: Havainto laittomista aseista. n=66

Kaaviossa on esitetty, kuinka moni vastaaja on havainnut nuoren kantavan mukanaan tai säilyttävän huoneessaan laittomia aseita itsepuolustukseen vedoten. Noin 59 % vastaajista ilmoitti havainneensa tällaisia tapauksia, kun taas 41 % ei ollut tehnyt vastaavia havaintoja.

Kuvio 8: Väkivallan muodot sijaishuollon yksiköissä. monivalintakysymys, n=66

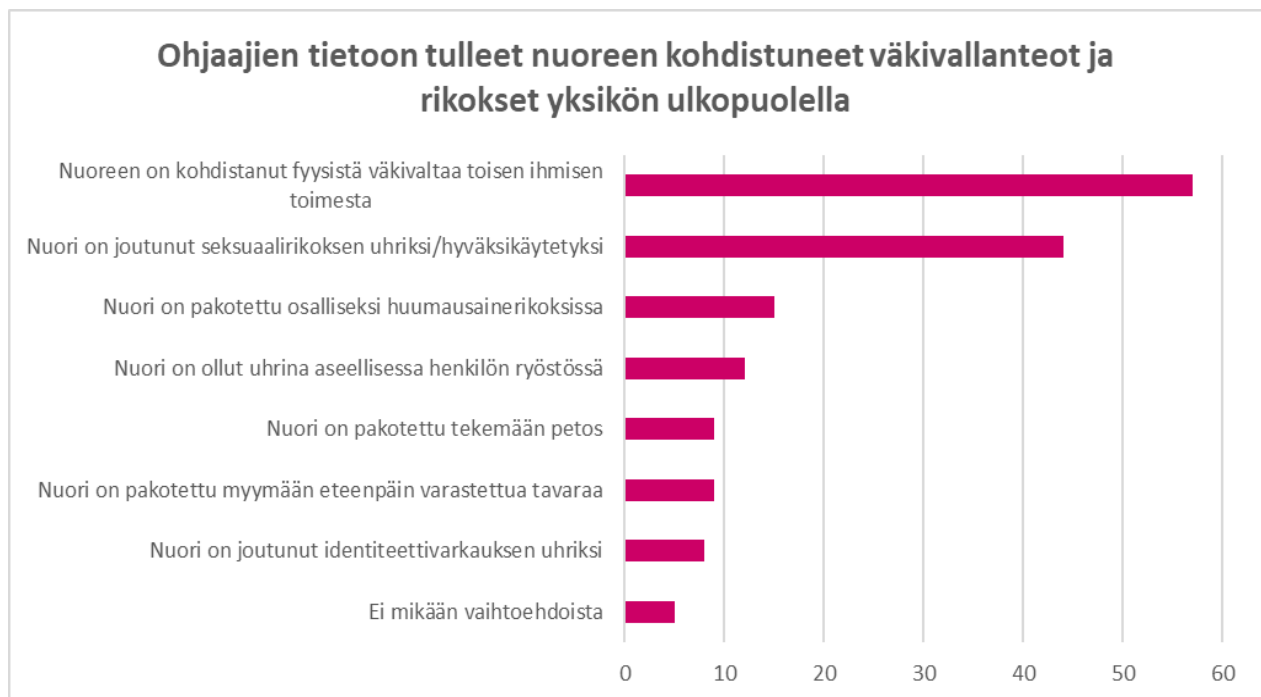
Yksiköissä esiintyvä väkivalta on monimuotoinen ja arkea kuormittava ilmiö, joka kohdistuu niin työntekijöihin kuin nuoriin ja yksikön rakenteisiin. Kyselyssä haluttiin tarkentaa, millaisia väkivallan muotoja työntekijät ovat käytännössä kohdanneet. Tämän vuoksi kyselylomakkeeseen sisällytettiin monivalintakysymys, jossa vastaajat saivat valita kaikki vastaajan yksikössään kohtaamansa väkivallan muodot.

Kysymysmuoto kyselyssä oli seuraava:

"Kohtaamasi väkivallan muodot yksikössä, voit valita useamman vaihtoehdon."

Vastausvaihtoehdot ja mitä ne pitivät sisällään:

- Ohjaajiin kohdistuva, fyysinen väkivalta (lyöminen, potkiminen, repiminen, pureminen, sylkeminen), mainintoja 43.
- Yksikön tiloihin ja omaisuuteen kohdistuva väkivalta (huonekalujen hajottaminen, tavaroiden rikkominen, ovien ja kaappien paiskominen, sijaishuoltoyksikön autoihin kohdistuva ilkivalta, tahallinen yksikön tilojen sotkeminen), mainintoja 63.
- Ohjaajiin kohdistuva, verbaalinen eli sanallinen väkivalta (uhkailu, haukkuminen), mainintoja 62.
- Ohjaajiin kohdistuva, henkinen väkivalta (huutaminen, uhkaava lähestyminen, pelottelu), mainintoja 61.
- Ohjaajiin kohdistuva, seksuaalinen häirintä (sopimaton koskettelu, lähentely ja oman henkilökohtaisen tilan rikkominen, seksuaalissävytteiset puheet ja vihjailu), mainintoja 6.
- Ohjaajien lähipiiriin kohdistuva väkivalta (ohjaajan perheenjäsenten ja läheisten uhkaaminen väkivallalla), mainintoja 15.
- Muihin yksikön nuoriin kohdistuva väkivalta (fyysinen, verbaalinen, henkinen), mainintoja 49.

Kuvio 9: Ohjaajien tietoon tulleet nuoreen kohdistuneet väkivallanteot ja rikokset yksikön ulkopuolella. n=66

Kysymyksen muoto kyselylomakkeessa oli seuraava:

"Ohjaajien tietoon tulleet nuoreen kohdistuneet väkivallanteot ja rikokset yksikön ulkopuolella, voit valita useamman vaihtoehdon."

Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa, minkälaisia väkivalta- ja rikostilanteita työntekijöiden tietoon oli tullut nuorten kohdalla yksikön ulkopuolella. Vastajat saivat valita kaikki soveltuvat vaihtoehdot.

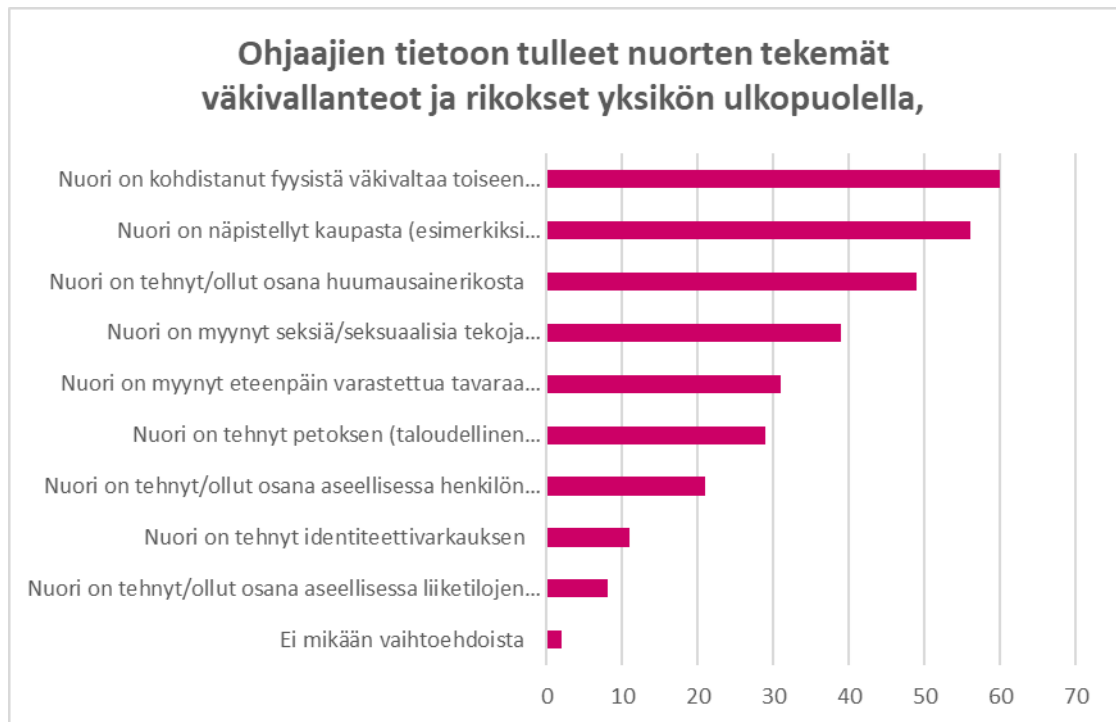
Vastausvaihtoehdot ja mainintojen lukumäärät olivat seuraavat:

- Nuoreen on kohdistunut fyysistä väkivaltaa toisen ihmisen toimesta, 57 mainintaa
- Nuori on ollut uhrina aseellisessa henkilön ryöstössä, 12 mainintaa
- Nuori on pakotettu osallistumaan huumausainerikokseen, 15 mainintaa
- Nuori on pakotettu myymään eteenpäin varastettua tavaraa (esim. elektroniikka, vaatteet), 9 mainintaa
- Nuori on pakotettu tekemään petos (taloudellinen hyötyminen rikollisin keinoin), 8 mainintaa
- Nuori on joutunut identiteettivarkauden uhriksi, 3 mainintaa
- Nuori on joutunut seksuaalirikoksen uhriksi / hyväksikäytetyksi, 44 mainintaa
- Ei mikään vaihtoehdoista, 5 mainintaa

Vastausten perusteella yleisin ohjaajien tietoon tullut väkivallanteko yksikön ulkopuolella oli nuoreen kohdistunut fyysinen väkivalta, jonka ilmoitti havainneensa tai tietävänsä 57 vastaajaa. Toiseksi yleisin oli nuoren joutuminen seksuaalirikoksen tai hyväksikäytön uhriksi 44 mainintaa.

Sen sijaan harvinaisempia olivat esimerkiksi identiteettivarkauden kohteeksi joutuminen ja taloudellisiin rikoksiin, kuten petoksiin tai varastetun tavaran myyntiin, pakottaminen.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että yksikön ulkopuoliset tilanteet ovat monimuotoisia ja osa niistä erittäin vakavia, mikä korostaa yksiköiden tarvetta varautua näihin tilanteisiin ja tukea nuoria niistä selviytymisessä.

Kuvio 10: Ohjaajien tietoon tulleet nuorten tekemät väkivallanteot ja rikokset yksikön ulkopuolella. monivalintakysymys, n=66

Kysymyksen muoto kyselylomakkeessa oli seuraava:

"Ohjaajien tietoon tulleet nuorten tekemät väkivallanteot ja rikokset yksikön ulkopuolella, voit valita useamman vaihtoehdon."

Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia väkivalta- ja rikostilanteita työntekijöiden tietoon on tullut nuorten tekemänä yksikön ulkopuolella. Vastajat saivat valita kaikki soveltuvat vaihtoehdot.

Vastausvaihtoehdot ja mainintojen lukumäärät olivat seuraavat:

- Nuori on kohdistanut fyysistä väkivaltaa toiseen ihmiseen, 60 mainintaa
- Nuori on näpistellyt kaupasta (esim. vaatteet, kosmetiikka, ruoka, alkoholi), 56 mainintaa
- Nuori on tehnyt/ollut osana huumausainerikosta, 49 mainintaa
- Nuori on myynyt seksiä/sekuaalisia tekoja hyödykkeitä vastaan, 39 mainintaa
- Nuori on myynyt eteenpäin varastettua tavaraa (esim. elektroniikka, vaatteet), 31 mainintaa
- Nuori on tehnyt petoksen (taloudellinen hyötyminen rikollisin keinoin), 29 mainintaa
- Nuori on tehnyt/ollut osana aseellisessa liikkeen ryöstössä, 8 mainintaa
- Nuori on tehnyt/ollut osana aseellisessa henkilön ryöstössä, 21 mainintaa

- Nuori on tehnyt identiteettivarkauden, 9 mainintaa
- Ei mikään vaihtoehdoista, 3 mainintaa

Tulosten perusteella voidaan todeta, että nuorten yksikön ulkopuolella tekemät väkivalta- ja rikostilanteet muodostavat laajan ja monimuotoisen ilmiökentän, jossa esiintyy monialaisesti rikosmuotoja. Fyysisen väkivallan kohdistaminen toiseen ihmiseen, seksuaalirikoksiin liittyvä toiminta ja huumausainerikokset korostuvat vakavuutensa ja yleisyytensä vuoksi. Havainnot kertovat, että osa nuorista on syyllistynyt tekoihin, jotka aiheuttavat merkittävää haittaa uhreille sekä tekijöille itselleen ja jotka usein liittyvät muihin sosiaalisiin ja psyykkisiin ongelmiin.

Erityisesti fyysisen väkivallan (60 mainintaa) ja näpistelyjen (56 mainintaa) korkea esiintyvyys voi viitata impulssikontrollin haasteisiin, ryhmäpaineeseen sekä mahdollisiin taloudellisiin tai päihteisiin liittyviin taustatekijöihin. Seksin tai seksuaalisten tekojen myynti hyödykkeitä vastaan (39 mainintaa) on vakava ilmiö, joka voi kertoa hyväksikäytön riskistä, haavoittuvuudesta ja heikosta elämäntilanteesta.

Huumausainerikosten esiintyvyys (49 mainintaa) sekä varastetun tavarantoiminnan myynti (31 mainintaa) ja petokset (29 mainintaa) viittaavat siihen, että osa nuorista on kytkeytynyt laajempaan rikolliseen toimintaan, mikä voi vahvistaa rikoskierrettä ja vaikeuttaa irtautumista. Harvinaisempien tekojen, kuten aseellisten ryöstöjen ja identiteettivarkauksien, vähäinen määrä ei vähennä niiden vakavuutta, vaan korostaa, että yksittäisetkin tällaiset tapaukset vaativat erityistä huomiota ja riskienhallintaa.

Tulosten valossa voidaan päätellä, että yksiköissä olisi tarpeen kehittää ennaltaehkäiseviä ja moniammatillisia toimintamalleja, joissa painotetaan varhaista puuttumista, turvallisuusasioiden hallintaa ja nuorten tukemista rikoskierteestä irtautumisessa. Lisäksi havaintojen vakavuus tukee tarvetta vahvistaa yhteistyötä poliisin, lastensuojelun ja muiden viranomaisten välillä, jotta nuorten rikosoireiluun voidaan vastata kokonaisvaltaisesti.

8.3 Vastaaajien havainnot ja kokemukset nuorten päihteidenkäytöstä

Kuvio 11: Oletko havainnut nuorilla päihteiden käyttöä. n=66

Kysymyksen muoto kyselylomakkeessa oli:

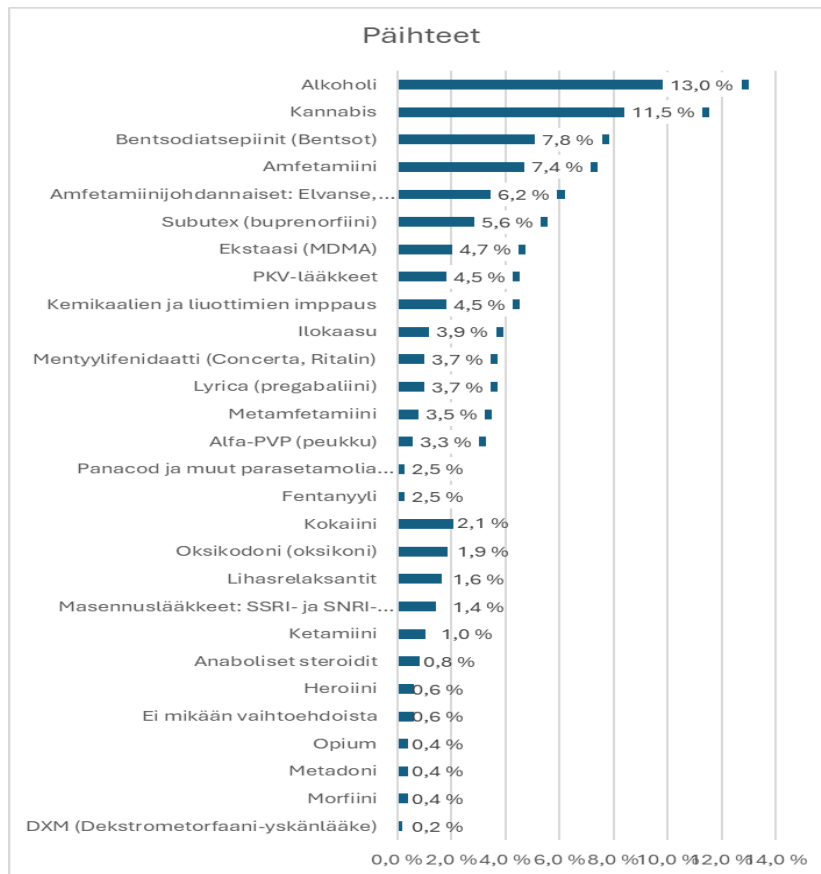
"Oletko havainnut nuorilla päihteidenkäyttöä?"

Suurin osa vastaajista (63/66) ilmoitti havainneensa nuorten päihteiden käyttöä yksiköissä. Vain kolme vastaajaa ei ollut havainnut päihteiden käyttöä. Tulokset viittaavat siihen, että päihteiden käyttö on yksiköiden arjessa yleisesti esiintyvä ilmiö, jonka tunnistaminen ja siihen puuttuminen ovat keskeinen osa työntekijöiden työtä.

Kyselyssä pyydettiin vastaajia nimeämään ne päihteet, joita he ovat työssään havainneet nuorten käyttävän. Yleisimmin mainitut päihteet olivat alkoholi (13 % vastauksista) ja kannabis (11,5 %), jotka nousivat selvästi esiin muita useammin. Myös bentsodiatsepiinit (7,8 %), amfetamiini (7,4 %) ja amfetamiini johdannaiset, kuten Elvanse ja Attentin (6,2 %), mainittiin usein.

Muita esiin nousseita aineita olivat muun muassa Subutex (5,6 %), ekstaasi (4,7 %), erilaiset lääkkeet, kuten PKV-lääkkeet, pregabaliini ja metyyylifenidaatti, sekä liuottimet ja ilokaasu. Harvinaisempia mutta silti mainittuja olivat esimerkiksi kokaiini, fentanyyli, ketamiini ja anaboliset steroidit.

Tulokset kuvaavat sitä, että nuorten päihteiden käyttö on monimuotoista ja ulottuu perinteisistä päihteistä myös lääkeaineiden ja synteettisten huumeiden käyttöön. Tämä moninaisuus voi haastaa työntekijöitä tunnistamaan ja puuttumaan käyttöön oikealla tavalla.

Kuvio 12: Nuorten käyttämät päihteet. Monivalintakysymys n=66

Kyselyssä selvitettiin, onko ohjaajien havaintojen mukaan nuoren väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittynyt päihteiden käyttöä. Vastaaajista 65 % kertoi, että päihteet olivat yhteydessä väkivaltaiseen käyttäytymiseen, kun taas 35 % ei nähnyt päihteillä olevan vaikutusta. Tämä viittaa siihen, että päihteiden käyttö on merkittävä tekijä sijaishuollossa havaittavassa väkivaltaisessa käyttäytymisessä.

Kuvio 13: Päihteiden yhteys nuoren väkivaltaiseen käyttäytymiseen. n=66

Vastaajilta kysyttiin, olivatko heidän havaintojensa mukaan nuoren tekemät rikokset liittyneet päihteiden käyttöön. Tulosten perusteella 62 % vastaajista arvioi, että päihteet olivat osallisena rikosten taustalla, kun taas 38 % vastaajista ei nähnyt yhteyttä päihteiden käytön ja rikosten välillä. Tämä havainto tukee aiempaa käsitystä siitä, että päihteiden käyttö on merkittävä riskitekijä nuorten rikollisessa käyttäytymisessä.

Kuvio 14: Päihteiden yhteys nuoren rikosten tekoon n=66

Kyselyssä selvitettiin, onko rikoksia tehneillä nuorilla ilmennyt mielenterveyteen tai neuropsykiatrisiin liittyviä ongelmia. Vastausten perusteella valtaosa, 94 %, koki että rikoksia tehneellä nuorella on ollut samanaikaisesti mielenterveydellisiä ja/tai neuropsykiatrisia haasteita. Vain 6 % ilmoitti, ettei tällaisia ongelmia ole havaittu. Tulokset viittaavat siihen, että rikollinen käyttäytyminen nuorten kohdalla linkittyy usein psyykkisiin ja neuropsykiatrisiin vaikeuksiin.

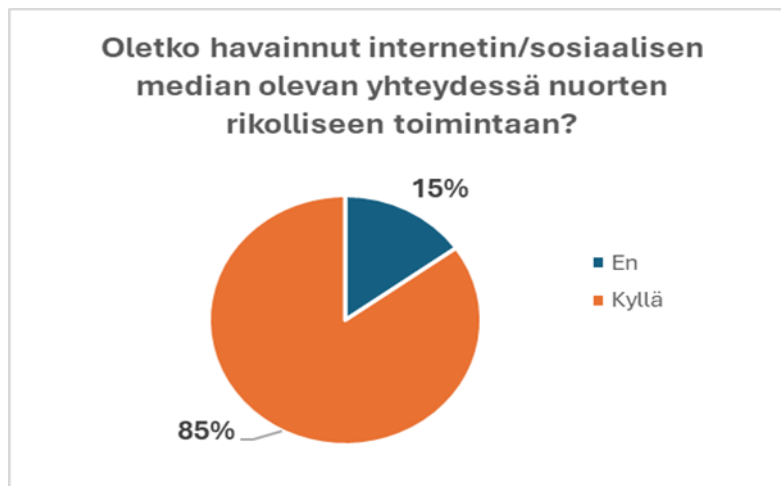
Kuvio 15: Rikoksia tehneiden nuorten mielenterveydelliset ja/tai neuropsykiatriset haasteet. n=66

8.4 Vastaajien havainnot jengikulttuurista ja sosiaalisen median vaikutuksista

Kyselyssä selvitettiin, onko nuorten käyttäytymisessä havaittu jengiytymistä tai jengikulttuurin vaikutusta. Vastanneista 64 % ilmoitti havainneensa nuorten keskuudessa jengiytymiseen viittaavaa käyttäytymistä tai vaikutteita jengikulttuurista, kun taas 36 % ei ollut havainnut tällaisia ilmiöitä. Tulokset osoittavat, että jengiytyminen on huomattavan yleinen ja tunnistettava ilmiö sijaishuollon yksiköissä, ja se tulisi huomioida nuorten tukemisessa ja kasvatus-työssä.

Kuvio 16: Nuorten jengiytyminen ja jengikulttuurin vaikutus. n=66

Kuvio 17: Sosiaalisen median ja internetin yhteys nuorten rikolliseen toimintaan. n=66

8.5 Kohtaaminen ja toimenpiteet

Seuraavat kysymykset liittyvät aiemmin esiin nousseisiin tilanteisiin, joissa nuoret ovat oireilleet rikoksilla, väkivallalla ja päihteiden käytöllä yksikössä tai sen ulkopuolella sekä niihin

liittyneisiin mielenterveyden ja neuropsykiatrisiin haasteisiin. Tässä osiossa selvitettiin, kuinka usein tällaisia tilanteita kohdataan, ja millaisia keinoja ja toimenpiteitä työntekijät ovat käyttäneet niiden käsittelyssä.

Kuvio 18: Nuorten oireilun yleisyys sijaishuollon yksiköissä. n=66

Kuviossa esitetään, kuinka usein työntekijät kohtaavat nuoria, jotka oireilevat rikoksilla, väkivaltaisuuksilla, päihteidenkäytöllä tai mielenterveyden ja neuropsykiatrisiin liittyvillä haasteilla. Eniten vastauksia kertyi vaihtoehtoon ”harvemmin kuin kerran kuussa”, mutta myös kuukausittaisia ja viikoittaisia kohtaamisia raportoitiin merkittävä määrä. Lisäksi osa työntekijöistä ilmoitti, että yksittäinen asiakas oireilee toistuvasti tai että kaikissa työvuoroissa on havaittavissa oireilevia nuoria. Tulokset kuvaavat sitä, että ilmiö on säännöllinen osa yksiköiden arkea, vaikka vaihtelua yksiköiden ja tilanteiden välillä onkin.

Kuvio 19: Käytetyt toimenpiteet nuorten oireilutilanteiden käsittelyssä, monivalintakysymys n=66

Kuviossa on esitetty työntekijöiden käyttämiä toimenpiteitä ja keinoja tilanteissa, joissa nuoret ovat oireilleet esimerkiksi rikoksilla, väkivallalla tai päihteiden käytöllä. Kaikki vastaajat ilmoittivat keskustelleensa nuorten kanssa tilanteiden selvittämiseksi. Yhteistyötä muiden

ammattilaisten kanssa kertoi käyttäneensä 63 vastaajaa, ja rajoitustoimenpiteitä oli käyttänyt 61 vastaajaa. Perhesuhteiden tukeminen mainittiin 51 vastauksessa ja erityisiä ohjelmia tai interventioita oli käyttänyt 21 vastaajaa. Lisäksi kolme vastaajaa ilmoitti käyttäneensä jotakin muuta keinoa. Tulokset korostavat keskustelun ja moniammatillisen yhteistyön merkitystä.

Kuvio 20: Riittävätkö käytetyt keinot rikosoireiluun puuttumiseen. n=66

Kuvio esittää vastaajien näkemyksen siitä, ovatko heidän käyttämänsä keinot riittäviä nuorten rikosoireiluun puuttumisessa. Suurin osa vastaajista (80 %) koki, että käytössä olevat keinot eivät ole riittäviä, kun taas viidesosa (20 %) arvioi ne riittäviksi. Tulokset viittaavat siihen, että työntekijöillä on tarve kehittää uusia menetelmiä ja saada lisätukea rikosoireiluun puuttumisessa.

Kuvio 21: Koetko nuoren rikoksilla oireilun lisääntyneen viimeisten kolmen vuoden aikana. n=66

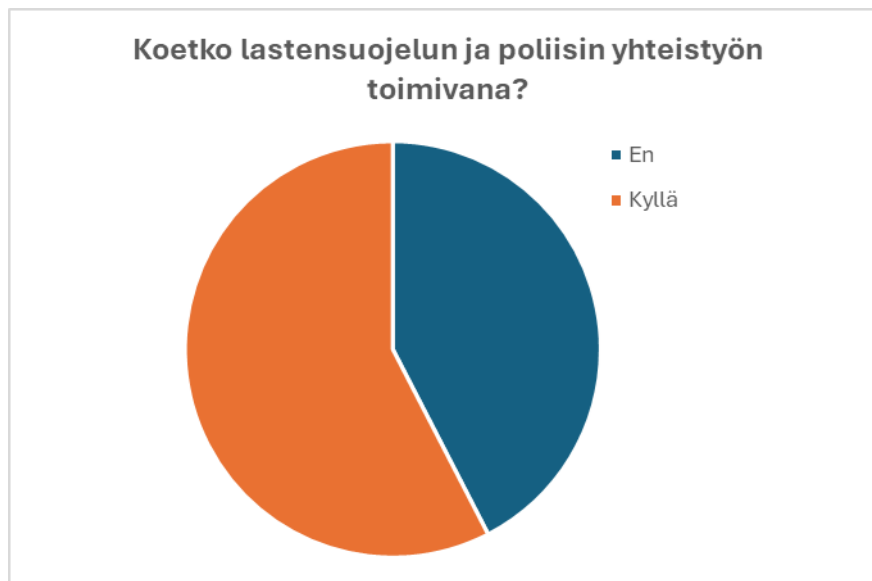
Kaavio esittää vastaajien näkemykset nuorten rikoksilla oireilun kehityksestä viimeisten kolmen vuoden aikana. Yli puolet (56 %) vastaajista arvioi oireilun lisääntyneen ja noin kolmannes (30 %) koki sen lisääntyneen toisinaan. Pieni osa vastaajista (8 %) arvioi, että oireilu ei ole lisääntynyt määrällisesti, mutta rikokset ovat raaistuneet ja vain 6 % oli sitä mieltä, että oireilu ei ole lisääntynyt lainkaan.

Tulokset viittaavat siihen, että valtaosa vastaajista on havainnut oireilun lisääntymistä ainakin jossain määrin.

8.6 Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa

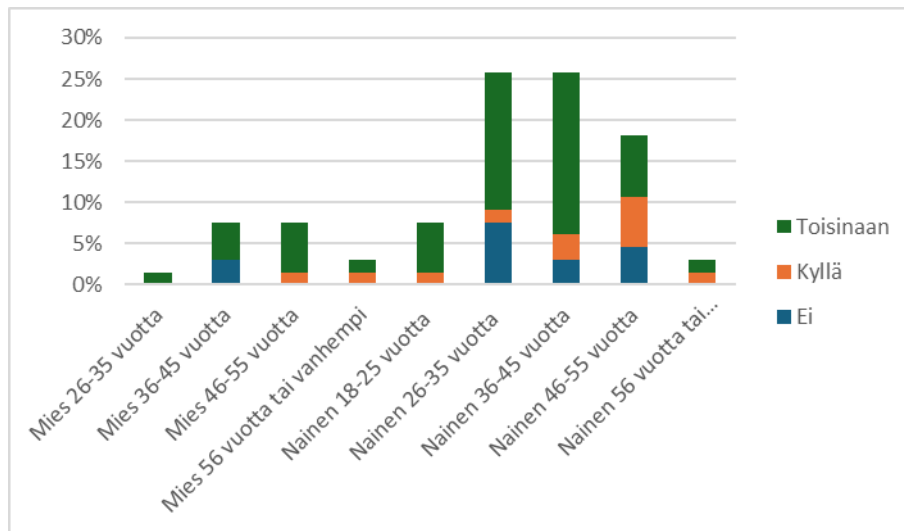
Osiassa tarkastellaan työntekijöiden kokemuksia lastensuojelun yhteistyöstä keskeisten viranomaisten, kuten poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen, kanssa. Lisäksi osiossa tehdään ristiin vertailuja vastaajien taustatekijöiden, kuten työkokemuksen ja ikäryhmän, mukaan.

8.6.1 Yhteistyö poliisin kanssa

Kuvio 22: Työntekijöiden käsitykset lastensuojelun ja poliisin yhteistyön toimivuudesta. n=66

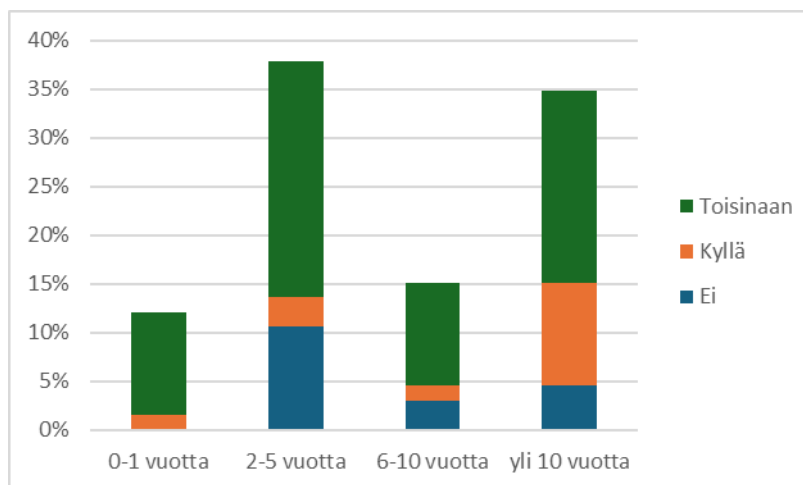
Työntekijöiltä kysyttiin, kokevatko he lastensuojelun ja poliisin välisen yhteistyön toimivana nuorten rikosoireilun ja siihen liittyvien tilanteiden käsittelyssä. Suurin osa vastaajista (65 %) koki yhteistyön toimivan ainakin toisinaan, kun taas 18 % ei pitänyt sitä toimivana ja 17 % arvioi yhteistyön olevan toimivaa.

Kuvio 23: Ikä- ja sukupuoliryhmien arviot lastensuojelun ja poliisin yhteistyön toimivuudesta. n=66

Kaavio esittää eri ikä- ja sukupuoliryhmien arviot lastensuojelun ja poliisin yhteistyön toimivuudesta. Vastausvaihtoehtoina olivat kyllä, ei ja toisinaan, ja tulokset on esitetty prosentteina kunkin ryhmän vastaajista.

Vastauksista käy ilmi, että Naiset 46-55 vuotta -ryhmässä yhteistyön koettiin selvästi toimivan paremmin kuin muissa ryhmissä: peräti 6 % kaikista vastaajista oli tästä ryhmästä ja vastasi kyllä. Missään muussa ikä- ja sukupuoliryhmässä ei saavutettu näin korkeaa osuutta kyllä-vastauksia, vaan muissa ryhmissä painottuivat enemmän toisinaan tai ei. Sen sijaan Naiset 26-35 vuotta ja Naiset 36-45 vuotta -ryhmissä korostuivat toisinaan-vastaukset, mikä viittaa siihen, että näissä ryhmissä yhteistyön koettiin vaihtelevan tai olevan epävarmaa.

Kuvio 24: Yhteistyön toimivuus poliisin kanssa työkokemuksen mukaan. n=66

Kaavio esittää vastausten jakauman työkokemusvuosien mukaan kysymykseen “Koetko lastensuojelun ja poliisin yhteistyön toimivana?”. Vastausvaihtoehtoina olivat kyllä, ei ja toisinaan, ja tulokset on esitetty prosentteina kustakin työkokemusluokasta.

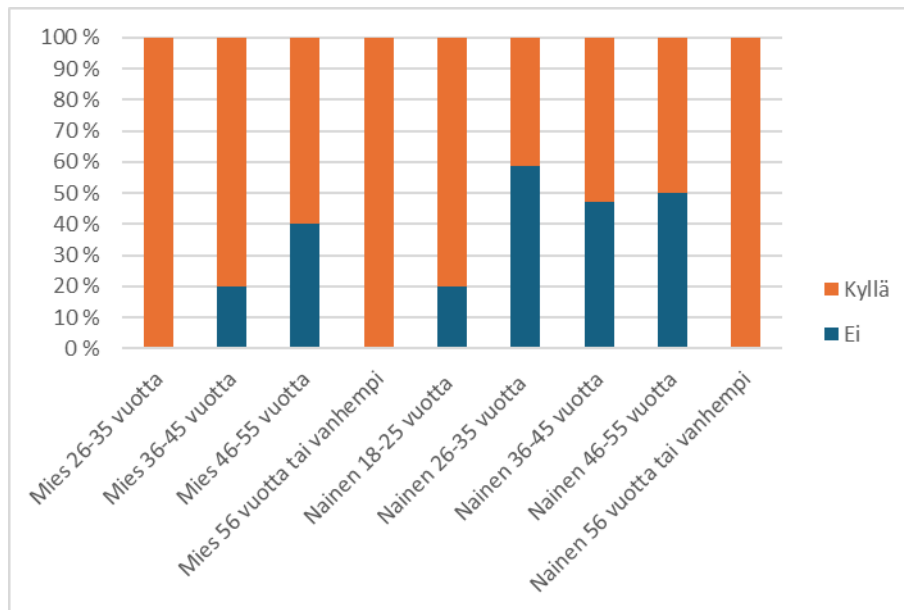
Tulosten perusteella eniten epävarmuutta yhteistyön toimivuudesta ilmeni ryhmässä, jossa työkokemusta oli 2-5 vuotta: tässä ryhmässä toisinaan-vastauksia oli jopa 24 %. Vastaavasti kyllä-vastauksia oli eniten yli 10 vuotta työskennelleiden joukossa 11 %, mikä viittaa siihen, että pidempi kokemus voi lisätä myönteistä arviota yhteistyöstä. Lyhyimmän työkokemuksen 0-1 vuotta ryhmässä vastaukset painottuivat niin ikään toisinaan-vaihtoehtoon, eikä ei-vastauksia lainkaan esiintynyt tässä ryhmässä.

8.6.2 Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa

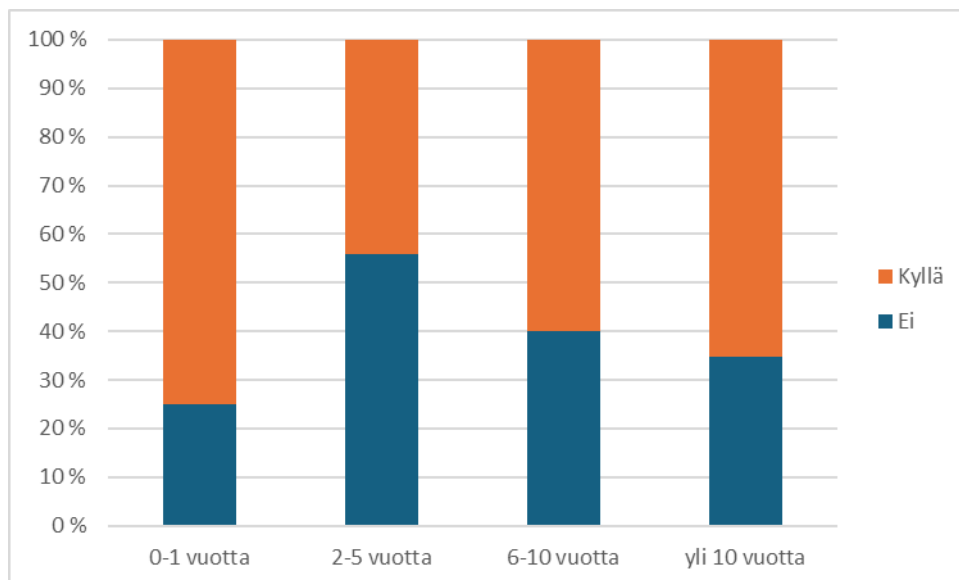
Kuvio 25: Koetko lastensuojelun ja rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön toimivana. n=66

Kaavio havainnollistaa työntekijöiden kokemuksia lastensuojelun ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöstä. Vastanneista hieman yli puolet 58 % arvioi yhteistyön toimivan, kun taas 42 % koki sen toimimattomana. Tulokset viittaavat siihen, että vaikka enemmistö suhtautuu yhteistyöhön myönteisesti, huomattava osa työntekijöistä näkee yhteistyössä puutteita.

Kuvio 26: Koetko lastensuojelun ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön toimivana. n=66

Kaavio esittää työntekijöiden arviot lastensuojelun ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön toimivuudesta eri ikä- ja sukupuoliryhmissä. Myönteisimmät arviot löytyivät ryhmästä Naiset 26-35 vuotta, jossa jopa 11 % kaikista vastaajista piti yhteistyötä toimivana. Kriittisimmin yhteistyöhön suhtautuivat Naiset 36-45 vuotta, joista 12 % arvioi sen toimimattomaksi.

Kuvio 27: Yhteistyön toimivuus Rikosseuraamuslaitoksen kanssa työkokemuksen mukaan. n=66

Kaavio esittää vastaajien arviot lastensuojelun ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön toimivuudesta jaoteltuna työkokemusvuosien mukaan (n = 66). Vastausvaihtoehtoina olivat kyllä ja ei, ja tulokset on esitetty prosenttiosuuksina kunkin työkokemusr ryhmän sisällä.

Merkittävimmät erot havaittiin yli 10 vuotta työskennelleiden ja 2-5 vuotta työskennelleiden välillä: yli 10 vuoden kokemuksella kyllä-vastauksia oli selvästi enemmän (23 %), kun taas 2-5 vuoden kokemuksella ei-vastauksia oli suurin osuus (21 %).

9 Avoimet kysymykset

Toteutimme suurimman osan kyselystä monivalintakysymyksinä. Esitimme kuitenkin muutamman avoimen kysymyksen. Avoimilla kysymyksillä pyrimme saamaan syvyyttä vastauksiin, ja tuomaan esiin realistisen kuvan sijaishuollon työntekijöiden kokemuksista. Olemme jakaneet vastaukset kysymyksittäin, ja tehneet vastauksista koosteet. Koosteiden lisäksi olemme nostaneet esiin teemoittain muutaman vastauksen suorina sitaatteina kyselylomakkeesta.

9.1 Vastaaajien näkemykset rikosoireilun lisääntymisen syistä

Vastauksissa nousi esiin monia erilaisia ajatuksia. Jengikulttuuri nähtiin yhtenä tekijänä rikoksilla oireilun lisääntymisessä. Jengikulttuurin lisäksi rikollisen elämän ihannointi, asennemuutokset sekä rikollisuuden muuttuminen hyväksyttävämmäksi nuorten keskuudessa nähtiin vaikuttavina tekijöinä.

”Jengi kulttuurin ihannointi maailmalta. Nuoret ovat alkaneet tekemään rikoksia alle 15-vuotiaana, koska tietävät etteivät joudu rikosoikeudelliseen vastuuseen.”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 6-10 vuotta

”Rikollisuutta ja väkivaltaa ihannoidaan, on vieraannuttu siitä mikä on oikein ja mikä väärin.

-Nainen 36-45 vuotta, Perustason yksikkö, yli 10 vuotta

”Yleisesti nuorten pahoinvointi on lisääntynyt. Rikoksen teoista on tullut nuorten keskuudessa hyväksyttävämpää. Nuorilla ei ole ymmärrystä rikosten vakavuudesta.”

Mies 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Millään ei ole mitään väliä nuorille enää. Rajattomuus, nuorten pahoinvointi, kaikkimul-lehtinyt-maailma on nuorille se, mihin ovat kasvaneet.

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

Yhteiskunnallisella tasolla merkittävänä tekijöinä nähtiin heikko ennaltaehkäisevä työ, oikea-aikaisen puuttumisen vaikeus sekä resurssien väheneminen. Sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuneet leikkaukset ja hoitoon pääsemisen vaikeus koettiin riskeinä ja altistavina tekijöinä. Nuorilla esiintyy pahoinvointia ja mielenterveyshaasteita, näihin riittävän ja oikea-aikaisen avun saaminen on tärkeää.

”Resurssien vähentäminen, ennaltaehkäisyyn puute, nuorten palveluista leikkaaminen”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Pahoinvointi, hoitoon pääsyyn vaikeus, aikaisen avuntarjoamisen puuttuminen.”

-Nainen 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Huonovointisuus on lisääntynyt ja ennakoivat tuki ja avunsaantipalveluiden saatavuus on vaikeutunut.”

-Mies 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

Vastauksissa yksittäisenä tekijänä esiin nousi useimmiten sosiaalinen media. Sosiaalinen media nähtiin keinona toteuttaa rikollista toimintaa, sekä vaikuttavana tekijänä nuorten asenne- ja ajatusmuutoksiin. Sosiaalisen median ja päihteidenkäytön välillä nähtiin myös yhteyksiä. Sosiaalisen median kanavat tunnistettiin mahdollisina kanavina, joita kautta ostaa, tai myydä, päihteitä. Myös päihteidenkäyttö yhdistettiin yleisellä tasolla rikoksilla oireiluun. Päihteiden helppo saatavuus nähtiin riskinä nuorten hyvinvoinnille.

”Sosiaalinen media ja sen tuomat ilmiöt ovat usein taustalla vaikuttamassa. Nopea yhteydenpito ja helppous piilottaa todellinen identiteetti.”

-Mies 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, 0-1 vuotta

”Internet ja somekanavat mahdollistavat näihin liittyvän tiedon saannin. Somessa ilmenee erilaisia haaste-tempauksia, joista nuoret syttyvät. Vanhemmuuden puutteellisuus, kun lapsilla ei ole turvallisia ja ikätasoa vastaavia rajoja. Lapsille on ikään ja kehitystasoon nähden liikaa tietotulvaa saatavana somen kautta. Lapset ovat kärsimättömiä ja some on mahdollistanut sen, että kaikki on nyt tässä ja heti saatavilla. Tämä haastaa myös vanhemmuutta tänä päivänä ja heidän kykyä asettaa lapselleen rajoja.”

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Some varmastikin vaikuttanut, väkivaltaista, ahdistavaa ja rikoksia ihannoivaa materiaalia todella paljon ja jatkuvasti saatavilla.”

-Mies 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Sosiaalinen media luo paineita ulkonäköön ja omaisuuteen liittyen, joka puolestaan ajaa nuoria yrittämään hankkia rahaa rikollisin keinoin. Puhumattakaan rikollisuuden ihannoinnin ja normalisoinnin lisääntyminen somen kautta ei auta asiaa. Some antaa myös nuorille väylän kaupata huumeaineita ja muuta kiellettyä tavaraa, vaikka kotiovelle tuotuna. Eikä tämän hetken työtilanne tarjoa nuorille mahdollisuutta hankkia rahaa laillisesti, kun kesätöitä yms. ei ole tarjolla.”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

Vastauksissa pohdittiin myös kotiolojen ja vanhemmuuden vaikutusta rikoksilla oireiluun. Sijaishuollon työntekijöiden näkökulmasta perheissä tarvitaan tukea vanhemmuuteen sekä rajojen asettamiseen. Rajattomuus kotona vaikuttaa lapseen ja luo turvattomuutta, rajojen asettaminen lapselle nähdään keskeisen tärkeänä lapsen turvallisessa kasvatuksessa. Vanhemmuuden tukeminen ja rajojen asettaminen nähtiin myös yhteiskunnan vastuuna. Myös lapsiperheköyhyys tunnistettiin altistavana tekijänä.

”Yleinen kasvatuksen puute perheiden ja yhteiskunnan tasolla.”

-Mies 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, 0-1 vuotta

”...köyhyysrajan alapuolella elävät perheet lisääntyneet, harrastusmahdollisuuksia ei ole vähävaraisille, vanhempien suhteiden vaikutus lapsiin kuten perheen rikkonaisuus, vanhempien päihteiden käyttö, rajaton vanhemmuus... syitä varmasti on lukuisia.”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Vanhempien kyvyttömyys olla vanhempia. Useasti vanhemmat eivät ole minkäänlaisia auktoriteetteja kotona, vaan enemmänkin kavereita.”

-Mies 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Keinottomuus jo kotona perhesuhteissa”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Nuorilla on oikeuksia, eikä velvollisuuksia. Nuoret tarvitsisivat rajoja. Liika vapaus lisää levottomuutta ja rajattomuutta.”

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

Kahdessa vastauksessa nostettiin esiin maahanmuuttajien kokemukset ja integroitumisen tärkeys. Vaikeus sopeutua yhteiskuntaan, sekä koettu rasismi nähtiin altistavina tekijöinä nuorten rikoksilla oireilulle.

9.2 Vastaajien kehitysehdotuksia sijaishuollon käytäntöjen parantamiseksi nuorten rikoksilla oireilun ehkäisemiseksi

Tässä osiossa olemme nostaneet esiin kyselyssä ilmenneitä kehitysehdotuksia. Vastaukset ovat pääasiassa suorina sitaatteina, perehdymme kehitysehdotuksiin laajemmin Kehitysehdotukset-osiossa.

”Rikosoikeudellisen vastuun iän laskeminen, enemmän vaativan tason sijaishuolto yksiköitä ja muutoksia lastensuojelulakiin.”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 6-10 vuotta

”Ohjaajien toimivallan lisääminen, muun muassa kiinnipito yksikön ulkopuolella, seuloista kieltäytyminen tarkoittaisi samaa asiaa kuin positiivinen tulos, perusteet henkilöntarkastuksen kevyemmiksi, moniammatillisuuden vahvistaminen ja mahdollisuus puuttua oikea-aikaisesti esim. tarvittavia palveluita olisi saatavilla tarpeeseen nopeasti.”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Älylaitteiden poistaminen käytöstä ja/ tai rajattu käyttäminen, esim. parental control-ohjelmistojen avulla. Laillinen mahdollisuus seurata nuoren some-käyttäytymistä ja rajoittaa sitä tarvittaessa, sekä paikantaa nuorten liikkumista ainakin yksiköllä sijoituksen ajan.”

-Mies 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, 0-1 vuotta

”Nykyisellä lastensuojelulla ei riittävällä tavalla pystytä turvaamaan nuorten kasvatuksellista rajaamista.”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Lainsäädännön muutos, että saadaan konkreettisempia keinoja puuttua oireiluun jo varhaisessa vaiheessa. Sosiaaliturvan huomattavia parannuksia joko toimisi todellisena ennalta ehkäisyinä.”

-Mies 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, 0-1 vuotta

”Käytettäisiin enemmän kokemusasiantuntijoita, vierailijoita, jotka tulevat kertomaan miten pääsivät eroon päihteistä, rikollisesta elämästään”

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Pitkäjänteistä, tiivistä työskentelyä nuoren kanssa, jotta hänellä vahvistuu tietoisuus ja ymmärrys itsestään ja tulevaisuudesta.”

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Lainsäädäntöön tarvittaisiin helpompia toteutustapoja ja lisäksi lievempiä rajoituskeinoja. Rankimmatkaan rajoitustoimet eivät toimi kuin sen hetken.”

-Mies 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Vanhemmuutta tulisi tukea nuoren sijoituksen aikana. Sijaishuollossa puhelimen kasvatuksellinen haltuunotto/rajaaminen matalammalla kynnyksellä mahdollistaisi sen, että nuorella arki rauhoittuu yksikössä. Lisäksi kasvatuksellisia käytäntöjä tulisi voida käyttää ilman, että tarvitsee pohtia niiden olevan rajoitustoimenpiteitä. Itsemääräämisoikeutta ja sen rajamista tulee voida arvioida niiden nuorten kohdalla eri tavoin, joilla on rikollisuutta, päihteidenkäyttöä. Lähtökohtaisesti kasvatuksellisia keinoja tulisi voida käyttää laajemmin.”

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Mahdollisuus rajoittaa ja puuttua nuoren huolta herättävään käytökseen ennaltaehkäisevästi ja matalalla kynnyksellä on lastensuojelulain puitteissa hyvin heikkoa. Lapsen

itsemääräämisoikeus nähdään ensisijaisena, ja rajoitustoimenpiteiden käyttöön vaaditaan vahvaa näyttöä ja perusteita. Käytännössä vakavasti vaurioitunut nuori, joka on mukana rikollisuudessa tai päihdemaailmassa ei tokene keskustelujen avulla, vaan tarvitsee pitkäaikaista, ennaltaehkäisevää ja tasapainoa tuovaa rajausta elämäänsä monella tavalla. Tällaisen turvallisen arjen luominen väliaikaisilla rajoitustoimenpiteillä ei ole riittävää. Rajoitustoimenpiteiden käyttö luo arjesta jopa epävakaampaa; tällä viikolla on rajat, ensi viikolla ei jne. En myöskään kannata nuoren sulkemista "kuplaan" pitkäaikaisesti, eli rajoitustoimenpiteistä puuttuu sellainen tavallisen, kasvatuksellisen rajaamisen henki, jossa luotetaan kasvattajien kykyyn arvioida lapsen etua pitkällä aikavälillä, ja tehdä johdonmukaista työtä ennaltaehkäisevässä mielessä."

-Nainen 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

"Henkilökunnalle tarjota koulutusta rikoksilla oireilevien nuorten kohtaamiseen. Yhteistyön tulisi olla helpompaa virkavallan kanssa."

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

"Nykyinen lastensuojelulaki ei mahdollista sijaishuollon keinoja puuttua nuorten rikollisuuteen."

-Mies 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

"Oma lääkäri yksikön käyttöön edes kerran kuussa"

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

"Ohjaajat enemmän mukaan kuulusteluihin yms. Jotta tietoisuus todellisesta tilanteesta on oikea."

-Nainen 26-35 vuotta, Päihdeyksikkö, 2-5 vuotta

"Tiiviimpää yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa ja oikeasti kohdataan lapsi yksilöllisesti ja pohditaan lapsikohtaisesti, ja monitasoinen apu eikä niin, että lapsi on jo lastensuojelun asiakas, niin ei saa muita palveluita."

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

"Enemmän asiantuntijoiden tapaamisia tai konsultaatiota rikolliseen elämään liittyen."

-Mies 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, 0-1 vuotta

"Sijoitetaan nuoret sellaisiin lastensuojeluyksiköihin, joissa pystytään vastaamaan heidän yksilöllisiin tarpeisiin."

-Mies 56 vuotta tai vanhempi, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

"Enemmän rikoksilla ja päihdeillä oireileviin lapsiin ja nuoriin erikoistuneita yksiköitä, joissa kyseisiin ongelmien ratkomiseen koulutettuja ammattilaisia. Esimerkiksi päihdetyö vaatii mielestäni hyvin spesifiä osaamista, nuorten päihdeongelmia kuitenkin hoidetaan paljon ihan

perusyksiköissä ilman kunnan toimintamalleja ja työkaluja.”

-Nainen 26-35 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

”Pysyvyys ja pitkäjänteisyys, ei useita sijaishuoltopaikan muutoksia. Henkilökunnalle koulutusta kuntouttavien/terapeuttisten menetelmien käyttöön.”

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Vakavasti rikoksilla oireileville pitäisi olla vankilamainen ympäristö, joissain tapauksissa max.30vrk liikkumisvapauden rajoitus ei riitä ja nuori toistaa haitallisia tekoja jatkuvasti. Järkevää halpaa vapaa-ajan toimintaa riittävästi ja joustavat koulumahdollisuudet”

-Nainen 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Matalammalla kynnyksellä helpommin ja nopeammin saatavia olevia palveluita ja lakiin keinoja puuttua.”

-Nainen 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

9.3 Vastaajien muita ajatuksia ja kommentteja aiheeseen liittyen

Kyselyn lopussa esitimme avoimen kysymyksen, joka mahdollisti vastaajia kertomaan muita aiheeseen liittyviä ajatuksiaan ja havaintojaan. Vastauksissa toistui samoja ajatuksia ja teemoja, joita monet nostivat esiin aikaisempien kysymysten aikana. Vastauksissa näkyi tarve vanhemmuuden tukemiseen, ohjaajien oikeuksien vahvistamiseen sekä tarve uusille matalamman kynnyksen keinoille puuttua nuoren toimintaan.

”Ohjaajille saatava laajemmat oikeudet rajoittaa nuoren toimintaa sijoituksen aikana. Tämä tarkoittaisi yksilövapauden rajoittamiseen vahvempia oikeuksia, mikä on sinällään yleinen ongelma yhteiskunnassa.”

-Mies 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, 0-1 vuotta

”Nuorten huoneita ja tavaroita tulisi voida tarkastaa kasvatuksellisiin keinoihin perustuen ilman, että ne ovat lastensuojelun rajoitustoimenpiteitä. Tupakkatuotteita ja nikotiini tuotteita tulisi voida takavarikoida kasvatuksellisesti ilman, että ne ovat rajoitustoimenpiteitä.”

-Nainen 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Lastensuojelu lakia tulisi uudistaa, siten että keinoja puuttua nuorten rikollisuutteen tuotaksiin sijaishuoltoon. Poliisin kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi kehittää huomattavasti.”

-Mies 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, yli 10 vuotta

”Olisi hienoa, jos vanhemmuudesta olisi yleistä keskustelua valtakunnan medioissa. Vanhempien välinpitämättömyys on räikeää esim. pienten lasten vanhemmilla, vaikkapa ruutuajkojen puuttumisena, tai että ei ole mitään rajoja. Teini-iässä rajojen asettaminen tyhjästä on

vaikeaa.”

-Mies 36-45 vuotta, Erityistason yksikkö, 2-5 vuotta

*”Lastensuojelussa pitäisi parantaa ohjaajien turvallisuutta pikimmiten. Riski joutua väkival-
lan kohteeksi on erittäin suuri. Ja myös väkivaltaa tapahtuu usein myös ohjaajia koh-
taan.”*

-Mies 46-55 vuotta, Erityistason yksikkö, 0-1 vuotta

Avoimissa vastauksissa nousi esiin myös resurssikysymykset. Yksittäisissä vastauksissa nostet-
tiin esiin sosiaalityöntekijöiden vastuuta reagoida oireiluun sekä siihen, onko sijoituspaikka
nuorelle oikea ja tuki riittävää. Esiin otettiin kuitenkin myös sosiaalityöntekijöiden ja ohjaa-
jien rajalliset resurssit. Sosiaalialan ammattilaiset tekevät työtään parhaansa mukaan, mutta
resurssit rajoittavat työtä. Työ vaatii myös suunnitelmallista ajankäyttöä.

10 Johtopäätökset

Kuten opinnäytetyömme aiemmissa kappaleissa käsitelimme, teoriassa lastensuojelulaki an-
taa lainmukaiset keinot sijaishuollon henkilöstölle puuttua rikosoireiluun sekä päihteidenkäyt-
töön. Kuitenkin lain soveltaminen käytäntöön selkeästi haastaa henkilöstöä. Esimerkiksi las-
tensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet ovat olleet osana lainsäädäntöä vuosikaudet,
mutta edelleen päihteidenkäyttö ja rikosoireilu ovat ilmiöinä yleisiä sijaishuollossa. Tämä nä-
kyy myös laatimamme kyselyn vastaustuloksissa: vastaajista suuri osa kohtaa työssään aktiivi-
sesti päihteidenkäyttöä sekä rikosoireilua, ja vastaajista jopa yli puolet arvioivat rikosoireilun
lisääntyneen lähivuosien aikana. Lisäksi tuloksissa ilmenee, että nuorten aggressiivisuus sekä
rikollisuuden ihannoiti ovat henkilöstön havaintojen mukaan kasvaneet. Tulkitsimme vas-
tauksia siten, että lainsäädäntö ikään kuin laahaa käytännön työn perässä, ja lainsäädäntöä
sekä ohjeistuksia tulisi muokata ja päivittää ilmenneisiin haasteisiin vastaaviksi.

Suurena haasteena sijaishuollon henkilöstö kokee ennaltaehkäisevän työn puutteellisuuden ja
oikea-aikaisen puuttumisen, jotta sijaishuollon asiakkaiden elämäntilanteet ja ongelmat eivät
pääsisi kasautumaan ja juurtumaan. Opinnäytetyön ryhmämme työkokemuksiin perustuen on
usein tyypillistä, että sijaishuoltoon asiakkaaksi tuleva nuori ei ole saanut riittävän vahvaa ja
oikeanlaista tukea ennaltaehkäisemään kriisiytyneitä tilannetta. Tämä onkin merkittävä ra-
kenteellinen ja yhteiskunnallinen haaste, jonka juuret yltävät politiikkaan asti.

Muun muassa Mieli ry on tuonut esiin, että Suomessa vallitsee lasten ja nuorten mielenter-
veyskriisi, ja nuoret voivat huonommin kuin ennen. Kuitenkaan karut tulokset nuorten täyttä-
mistä terveystutkimuksista eivät ole riittäviä herättämään yhteiskunnallista huolestumista kuin
esimerkiksi yksittäinen, mutta äärimmäisen radikaali kouluampuminen. (Yle 2024.) Koemme,
että tämän voi tulkita siten, että yhteiskuntaa herättelee nuorten pahoinvoinnista vain

jäävuoren huippu, jonka alla kytee monisyisemmät haasteet. Haasteet vaatisivat puuttumista sekä tukea, jotta nuoret tulisivat kuulluksi ja pahoinvointiin suhtauduttaisiin riittävällä vakaavuudella.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen julkaisemat nuorten terveystutkimusten tutkimustulokset antavat suuntaa pohdintojemme sekä havaintojemme olevan oikeassa. THL:n mukaan palveluihin pääsyn vaikeudet sekä pahoinvointi korostuvat erityisesti haavoittuvassa, erityisryhmiin kuuluvissa nuorissa. Muun muassa kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret kuuluvat tähän ryhmään. Myös THL korostaa ennaltaehkäisevien ja matalan kynnyksen palveluiden saatavuuden sekä saavutettavuuden merkitystä, jotka oikein toteutuessaan vähentäisivät raskaiden, että kalliiden, korjaavien palveluiden tarvetta myöhemmässä vaiheessa. (THL 2023b.)

Nuoren tullessa sijaishuoltoon, on ongelmat sijoituksen taustalla jo mittavat. Nykyisellä ongelmien mittakaavalla ja määrällä on melko selkeää, että pahimmillaan sijaishuollon henkilöstö tuntee eräänlaista keinottomuutta puuttua nuoren oireiluun.

11 Kehittämisehdotukset

Kysyimme laatimassamme kyselyssä, mitä kehitysideoita kyselyyn vastanneella on sijaishuollon käytäntöjen parantamiseksi nuoren rikoksilla oireilun ehkäisemiseksi. Avoimissa vastauksissa keskeisiksi alan kehittämisehdotuksiksi nousi ennaltaehkäisevän työn tehostaminen, sekä sijaishuollossa työskentelevien toimivallan lisääminen kasvatuksellisin perustein. Tähän viitaten konkreettisia kehitysehdotuksia olivat esimerkiksi kasvatuksellisten keinojen käyttö ilman, että ratkaisut olisivat rajoituspäätöksiä. Työntekijät toivoisivat, että esimerkiksi puhelimen ja muiden älylaitteiden käyttöä voisi rajata kasvatuksellisin perustein ilman, että kyse olisi yhteydenpidon rajoittamisesta.

Kehitysehdotuksissa nousi toistuvasti esiin esimerkiksi rikosoikeudellisen vastuun ikärajan lasku, jolloin nuorelle vahvistuisi selkeämpi käsitys syy-seuraussuhteesta. Kuten aiemmin toimme esille Poliisin julkaisemissa tilastoissa, nykypäivänä rikoksien teko tapahtuu jo alle 15-vuotiaana, ja tällöin rikoksesta ei seuraa tuomioistuimen asettamaa rangaistusta. Tämä voi luoda käsitystä siitä, että rikoksien tekoon suhtaudutaan kevyesti, sillä seuraamukset rikollisuudesta eivät ole selkeät ja riittävät. Näin ollen kynnyksen rikoksien uusimiseenkin voi madaltua. Opinnäytetyömme yhdellä ryhmän jäsenellä on kokemus nuoren kanssa käydystä keskustelusta, jossa nuori vastasi seuraavasti keskusteltaessa nuoren rikosoireilusta: *“Mitä väliä sillä kuitenkaan on, mähän oon alle viistoista.”*

Esille nousi vahvasti myös johtopäätöksissä käsitelty aihe, eli ennaltaehkäisevän työn vahvistaminen, sillä se koetaan tällä hetkellä puutteelliseksi. Vastaajat tunnistavat nuorten voivan huonosti. Näennäisesti palveluita on tarjolla lainsäädännön määrittämällä tavalla, mutta

käytännössä palveluiden ja tuen saaminen oikea-aikaisesti ja riittävällä vahvuudella on puutteellista tai muilla tavoin haastavaa. Palvelut ovat ruuhkautuneet kasvaneiden haasteiden myötä, ja tilanteen voi tulkita siten, että nuoren yksilölliset ongelmat ja avuntarve kasvavat, eikä loppujen lopuksi jonotettu palvelu ole enää riittävää. Avoimista vastauksista teimme myös johtopäätöksen, että yksi moniammatillisuutta haastava tekijä on se, että pahimmillaan muiden palveluiden piiriin pääsy voi jopa estyä, kun nuori katsotaan muiden palveluiden ta- hoilta olevan jo lastensuojelun piirissä.

Vastaajat toivat kehittämissuunnitelmassaan esille lainsäädännön muutokset, jotta sijaishuollossa voitaisiin puuttua tehokkaammin nuorten ongelmiin. Nuorten itsemääräämisoikeudet ovat erittäin vahvat, ja tämä haastaa henkilöstöä tilanteissa, jolloin nuori on haluton sitoutumaan työskentelyyn sijaishuollon henkilöstön kanssa. Nuoret myös tuntevat oikeutensa, ja tämäkin voidaan tulkita haasteena. Vastaajat toivovat kasvatuksellisten keinojen lisäämistä ilman, että kasvatuksellisuus koettaisiin yksilönvapautta ja itsemääräämisoikeutta rajoittavana tekijänä. Kuten eräs vastaajista avoimissa vastauksissa toi esille, tarvittaisiin pitkäjänteisempää, kauaskantoisempaa ja vakaampaa kasvatuksellisuutta työskentelyyn. Rajoituspäätöksillä eräänlainen pelaaminen ja rajojen ja rajattomuuden vaihtelu jopa viikkotasolla ei varsinaisesti koeta ratkaisuna ja nuoren yksilöllistä tilannetta kauaskantoisesti edistävänä toimenpiteenä.

Opinnäytetyön ryhmämme näkemyksien mukaan esimerkiksi erityisen huolenpidon, arkikielessä tutummin EHO-jakson, hyödyntäminen ei ole aina riittävää jakson lyhyen pituuden vuoksi. Kuten laissakin määritellään, erityisen huolenpidon jakso tulee kyseeseen vain äärimmäisissä tilanteissa, jolloin nuorella on erittäin vaikea päihde- ja/tai rikoskierte, ja EHO-jaksoa tarvitaan kierteen katkaisuun. Kuitenkin laki määrittelee jakson keston olevan enimmillään 90 vuorokautta. Tarjolla oleva tuki ja hoito EHO-yksikössä on intensiivistä ja vahvaa, mutta kestoltaan jopa liian lyhyt. Nuori, jonka haasteet vaativat erityisen huolenpidon jaksoa, tarvitsisi kestoltaan pidempiaikaista, pitkäjänteistä arjen ja hyvinvoinnin vakauttamista, johon 90 vuorokautta ei välttämättä ole riittävän pitkä. Opinnäytetyön ryhmämme jäsenet olemme kohdanneet työssämme tilanteita, joissa vakavasti oireileva nuori kuvaa EHO-jaksoa ”pitstopiksi” ja ”hengähdystauoksi”, jonka jälkeen nuori ilmaisee palaavansa takaisin päihde- ja rikoskierteeseen.

Lisäksi esimerkiksi henkilönkatsastuksesta, eli puhekielessä tutummin huumausaineseuloista, nuorella on oikeus kieltäytyä. Käytännössä tätä rajoitustoimenpidettä ei voida sijaishuollossa toteuttaa, ellei nuori ole halukas yhteistyöhön. Kieltäytymisestä ei myöskään voi asettaa lain puitteissa seuraamuksia, sillä rajoittaminen ja seuraamukset eivät saa tapahtua rangaistusmielessä, eikä rajoittaminen saa olla mielivaltaista.

Kehittämisehdotuksia olivat myös viranomaisyhteistyön ja moniammatillisuuden vahvistaminen sekä vahvempi kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen rikos- ja päihdekierteen katkaisun tueksi. Esimerkiksi eräs vastaaja toivoi sijaishuollon työntekijöiden osallisuuden vahvistamista viranomaistyöskentelyssä siten, että ohjaaja saa osallistua nuoren kuulusteluihin. Tällä hetkellä nuorella on oikeus kieltää ohjaajan osallistuminen, ja tiedonkulku on toisinaan viranomaistahojen ja sijaishuoltoyksiköiden välillä puutteellista.

Yksi vastaaja nosti esille myös toiveen, että sijaishuoltoyksiköissä olisi käytössään oma lääkäri, joka sujuvoittaisi yhteistyötä terveydenhuollon kanssa.

Kyselyssä nousi esille myös vastaajien toive koulutuksen tehostamiseen, jotta henkilöstön osaaminen päihde- ja rikosoireilun kohtaamiseen nykyisellä mittakaavalla olisi riittävän vahvaa ja osaavaa. Koulutuksen tulisi kehittyä arjen työskentelyn mukaisesti. Henkilöstön koulutuksen lisäksi vastaajat kokevat tarpeelliseksi päihdeisiin ja rikosoireiluun erikoistuneita sijaishuoltoyksiköitä, sillä kyseisten yksiköiden määrän tarve on kasvanut rikollisuuden ja päihdeidenkäytön yleistymisen ja kasvun myötä.

Lisäksi äärimmäisen tärkeä huomio kyselyssä nostettiin liittyen perhetyöhön sijaishuollon aikana. Henkilöstö nosti esille kyselyssä perhetyön vahvistamisen sekä vanhemmuuden tukemisen tarpeen. Tämä työskentelyn kehittämiskohta tukisi sijoitetulle nuorelle johdonmukaista ja yhtenevää kasvatusta.

12 Tutkimuksen luotettavuus ja työelämäedustajan palaute

Tässä kappaleessa tarkastelemme tutkimuksemme sekä tutkimustulosten luotettavuutta, sekä työelämäedustajalta saatua palautetta.

Valmistauduimme kyselyn laatimiseen huolellisesti ja huomioimme jo kyselyä laatiessamme olennaisia asioita aiheen rajaamisen sekä johdonmukaisuuden näkökulmasta. Tarkoituksenaamme oli hyödyntää mahdollisimman selkeitä kysymyksiä, joihin vastaajan on helppo vastata. Lisäksi suljetut vastaukset olivat meille opinnäytetyön tekijöille selkeämpää purkaa kuvioiksi ja taulukoiksi, ja saada selkeää tilastotietoa.

Julkaistuamme kyselyn saimme muutamia yhteydenottoja vastaajilta, joissa tiedusteltiin tarkennusta vastaamiseen. Kyselyssä oli jäänyt huomiotta vastaajien aiemmat työpaikat ja työkokemus, eikä kysely tarkentanut, tuleeko vastaajan vastata ainoastaan nykyisen työpaikan näkökulmasta, vai kattaako kysely koko työhistorian. Vastaajien joukossa oli muun muassa vastaaja, joka työskentelee tällä hetkellä perustason yksikössä, mutta taustalla on pidempiaikaista työkokemusta vaativammista asiakkaista erityistason yksikössä. Lisäksi avoimissa vastauksissa annettiin muutamia rakentavia palautteita opinnäytetyön tekijöille liittyen laati-
maamme kyselyyn. Palautteissa todettiin, että osassa kysymyksistä annettiin vain

vastausvaihtoehdot kyllä ja ei. Esimerkiksi kysyttäessä yhteistyöstä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa, ei ollut vaihtoehtoa sanoa, että ei ole aiheesta kokemusta. Yksittäisissä vastauksissa todetaan, että osaan kysymyksistä oli haasteellista vastata, jos työura on vasta alussa. Kyselyrungon laatimisessa haastavaa oli asettua objektiiviseksi ja tarkastella kysymyksiä niin sanotusti ulkopuolisen näkökulmasta, sillä ryhmämme jäsenillä on arjen työkokemusta kaikista kysytyistä osa-alueista, jolloin esimerkiksi ”En osaa sanoa” sekä ”Ei mitään näistä” -vaihtoehdot jäivät huomiotta.

Koemme kyselytulosten olevan kuitenkin relevantteja ja luotettavia. Ilmenneet haasteet kyselyä täytettäessä ovat saattaneet karsia vastaajien määrää, ja vastauksia olisi saattanut tulla enemmänkin, mikäli rungossa olisi huomioitu tarkemmin yllä mainitut asiat. Lisäksi saadusta palautteesta tulkitsimme, että vastaamisen ollessa hankalaa, on vastaaja valinnut vaihtoehdoista myönteisemmän tilastoinnin näkökulmasta. Esimerkiksi vastaaja on vastannut yhteistyön sujuvan Rikosseuraamuslaitoksen kanssa, mikäli yhteistyöstä ei ole varsinaista työkokemusta.

Saimme valmiista opinnäytetyöstämme työelämän edustajan arvion ja palautteen. Valmis opinnäytetyö tullaan jakamaan Familiar Oy:n yksiköiden henkilöstön luettavaksi ja siten tiedon lisäämiseksi. Työelämäkumppani koki opinnäytetyön antavan ajankohtaista informaatiota laitoshoidon asiakasnuorten tilanteesta ja rakenteellisista haasteista. Opinnäytetyössä tuotettua tutkimustietoa tullaan työelämän edustajan mukaan hyödyntämään käytännön työn kehittämisessä, kuten perhesuhteiden vahvistamisessa tutkimustuloksiin perustuen.

12.1 Tutkimuksen etiikka

Pohdimme paljon laatimamme tutkimuksen ja tutkimustulosten etiikkaa. Koemme, että saimme varsin paljon konkreettista ja ajantasaista tietoa, haastekohtia arjen työstä sekä kehitysehdotuksia sijaishuollon työtä ohjaavaan lainsäädäntöön.

Tuloksissa ja erityisesti kehitysehdotuksissa haastaa eettisyys. Sosiaalialan ammattilaisen työ pohjautuu vahvasti ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, ja sosiaalialan työntekijän velvollisuuksiin kuuluu tukea sekä kunnioittaa asiakkaan ihmisoikeuksia (Talentia 2022,11). Vaikka kehitysehdotukset kasvatuksellisuuden ja henkilöstön toimivallan lisäämisestä on perusteltua, on kyseisiä kehittämistarpeita haastavaa lisätä lainsäädäntöön. Tätä tulee tarkoin pohtia toteutuskelpoiseksi, sillä on hyvin tulkinnanvaraista, kuinka käytännössä henkilöstö toteuttaisi laajennettua toimivaltaa perusteena kasvatuksellisuus.

Toisaalta taas, esimerkiksi kotitalouksissa ja huoltajan kanssa yhdessä asuessa vanhemman kaikki rajaaminen perustuu kasvatuksellisuuteen ja kotioloissa huoltajan toimivalta on huomattavasti laajempaa kuin sijaishuollon työntekijän. Laki määrittää kotiolojen oltava

turvalliset ja lapsen kasvua ja kehitystä tukevat, ja monissa perheissä toteutetaan kasvatuksellisia metodeja, joilla rajataan alaikäisen itsemääräämisoikeutta, mutta toimintatavat eivät kuitenkaan ole laittomia. Esimerkiksi puhelimen haltuunotto tai kotiarestin asettaminen eivät ole rangaistavia tai kiellettyjä tekoja kotioloissa. Toisaalta taas, tiukat säännökset toimivat vahvana oikeusturvana lapsen lisäksi myös henkilöstölle. Työ sijaishuollossa on haastavaa, ja ristiriitoja lapsen ja huoltajien kanssa tulee väistämättä. Tällöin vahvasti perusteltu ja dokumentoitu työskentely turvaa myös työntekijän oikeuksia.

Henkilöstön itsemääräämisoikeuteen puuttuminen on huomioitu laissa jo rajoitustoimenpiteillä. Toisinaan asiakas voi olla niin haastavassa tilanteessa, ettei hän kykene tekemään tietoon perustuvia päätöksiä, ja henkilöstön tulee arvioida lapsen päätöksentekokykyä eli kompetenssia. Itsemääräämisoikeutta voidaan rajoittaa rajoitustoimenpiteillä välttämättömissä tilanteissa asiakkaan itsensä tai muiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin vuoksi. (Talentia 2022, 12.) Samaan aikaan henkilöstöä kuitenkin puhututtaa rajoitusten käyttö viimesijaisena, jolloin asiakkaan tilanne on jo päässyt kriisiytymään. Pohdinnassa siis onkin, kuinka asiakkaan edun ja hyvinvoinnin mukaista on, kun sijaishuollon työnkuvasta puuttuu kasvatuksellinen toimivalta.

Ammattieettisesti on tärkeää harkita tarkkaan, onko itsemääräämisoikeuden rajoittaminen todella tarpeellista ja perusteltua. Rajoitustoimenpiteitä tulisi aina käyttää vasta viimesijaisena keinona. Ensisijaisesti tulisi pyrkiä tukemaan itsemääräämisoikeuden toteutumista erilaisia työmenetelmiä hyödyntäen ja on varmistettava, että henkilöstöllä on riittävää koulutusta näiden soveltamiseen ja toteuttamiseen. (Talentia 2022, 13.)

Rajoitustoimenpiteet ovat osa julkisen vallan käyttöä, mikä tuo mukanaan erityistä vastuuta. Tällöin korostuu työntekijöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitys. Kyse ei ole ainoastaan kehitysvammaisen henkilön perusoikeuksien turvaamisesta, vaan myös hänen terveyteensä ja turvallisuuteensa liittyvistä tärkeistä seikoista. Rajoitustoimenpiteiden asianmukainen käyttö edellyttää, että työntekijällä on riittävä koulutus ja osaaminen, jotta toimenpiteet eivät vaaranna henkilön hyvinvointia tai muita oikeuksia. (Talentia 2022, 13.)

Sosiaalialan ammattilaisen tehtävänä on kohdata ja käsitellä haasteita, jotka johtuvat yhteiskunnan syrjivistä rakenteista. Hänen tulee edistää heikommassa asemassa olevien ihmisten oikeuksia tavalla, joka vähentää asiakkaiden leimaamista ja sosiaalista huono-osaisuutta. Lisäksi hänen rooliinsa kuuluu asiakkaan oikeuksien tukeminen ja aktiivinen toimiminen asiakkaan äänenä ja edunvalvojana. (Talentia 2022, 23.)

Suuri eettinen kysymys nousee, kun aikuisen tulisi ottaa vastuuta alaikäisen hyvinvoinnista. Toisinaan lapsi ei itse näe vaarantavansa omaa hyvinvointiaan ja tasapainoista kasvuaan, ja tällöin on aiheellista puuttua lapsen tekemisiin. Kysymys siis kuuluukin, onko kyse itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta ja ihmisoikeuksiin puuttumisesta, mikäli rajaamisella ja kasvatuksellisuudella pyrkii hyvään, ja tavoitteena on turvata lapsen oikeus hyvään elämään?

Tällä tutkimuksella ja tutkimustuloksilla halusimme tuoda näkyväksi sijaishuollon työntekijöiden hiljaiseksikin jääneen äänen siitä, millaisten asioiden ja haasteiden äärellä sijaishuollon henkilöstö tänä päivänä on. Varsinaisia muutoksia ja kehittämistyötä emme pysty tehdä lainsäädäntöön, mutta voimme tuoda äänen kuuluviin ja näkyväksi lainsäädäntöä käsittelevälle toimielimelle.

Lähteet

Danielsson, P. 2022. Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisi. Tiedusteluosasto. Viitattu 8.7.2025
<https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222>

Familiar 2025. Tietoa meistä. Viitattu 8.7.2025.
<https://familiar.fi/tietoa-meista>

Elonheimo, H. 2010. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Väitöskirja. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto. Viitattu 8.7.2025.
<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Heiskanen, L. 2024. Nuorten ryöstörikosten piirteet - Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015-2023. Keskusrikospoliisi. Tiedusteluosasto. Viitattu 8.7.2025. https://poliisi.fi/documents/25235045/59586767/raportti_nuorten_ry%C3%B6st%C3%B6rikollisuus_julkisen.pdf/0690c6c1-0aeb-a4f8-0c65-a2e2dbfcaa93?t=1707379915528

Huumausainelaki 373/2008

Lastensuojelulaki 417/2007

Nuortennetti 2025. Nuoret ja rikokset. Viitattu 8.7.2025.
<https://www.nuortennetti.fi/arki/oikeudet-ja-velvollisuudet/nuoret-ja-rikokset/>

Opinkirjo 2025. Materiaalit. Viitattu 8.7.2025.
<https://opinkirjo.fi/tutkimuksen-perusteet/aineiston-analysointi/>

Rikosuhripäivystys 2019. Erilaisia rikoksia. Viitattu 6.8.2025.
<https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/>

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia Ry 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 6.8.2025.
[Lukusali - Talentia](#)

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos THL 2025a. Tilastot ja kyselytutkimukset antavat eri kuvan nuorten väkivallan lisääntymisestä. Viitattu 8.7.2025.
<https://blogi.thl.fi/tilastot-ja-kyselytutkimukset-antavat-eri-kuvan-nuorten-vakivallan-lisaantymisesta/>

Terveysten ja hyvinvoinninlaitos THL 2025b. Lastensuojelun käsikirja. Rajoitukset sijaishuollossa. Rajoitustoimenpiteet ja tavanomainen kasvatus. Viitattu 8.8.2025.
<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa>

Terveysten- ja hyvinvointilaitos THL 2023a. Lastensuojelutyötä ohjaavat periaatteet. Viitattu 31.7.2025.

https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-laatusuositus/lastensuojelutyota-ohjaavat-periaatteet#lapsen_etu

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos THL 2023b. Nuoret toivovat mutkattomia matalan kynnyksen palveluita - pahoinvointi ja palveluihin pääsyn vaikeus korostuvat tietyissä ryhmissä. Viitattu 8.8.2025.

<https://thl.fi/-/nuoret-toivovat-mutkattomia-matalan-kynnyksen-palveluita-pahoinvointi-ja-palveluihin-paasyn-vaikeus-korostuvat-tietyissa-ryhmissa#:~:text=Nuorten%20v%C3%A4li-set%20erot%20hyvinvoinnissa%20ja%20palveluihin%20p%C3%A4%C3%A4syss%C3%A4,el%C3%A4m%C3%A4nC3%A4n%20eiv%C3%A4t%20voi%20riippua%20lapsen%20taustasta%20tai>

Unicef 2025. Lapsen oikeudet. Lapsen oikeuksien sopimus: tiivistelmä. Viitattu 8.8.2025.

<https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimus-tiivistettyna/>

Yle 2024. Nuorten mielenterveysongelmat ovat räjähtämässä käsiin, mutta ilmiössä on myös toivo. Viitattu 8.8.2025.

<https://yle.fi/a/20-10006638>

Tämän tekstin kieliasun muokkaamisessa on hyödynnetty ChatGPT:tä.

Julkaisemattomat lähteet

Anonyymit vastaukset laatimaamme sijaishuollossa työskenteleville suunnattuun kyselyyn.

Kuviot

Kuvio 1: Ikä- ja sukupuolijakauma n=66	25
Kuvio 2: Työkokemus n=66	25
Kuvio 3: Vastaajien työyksiköt n=66	26
Kuvio 4: Nuorten rikoksilla oireilu n=66	26
Kuvio 5: Oletko havainnut nuorissa rikollisuuteen liittyvää käyttäytymistä? n=66	27
Kuvio 6: Rikollisuuteen liittyvän käyttäytymisen esiintymistiheys. n=66	27
Kuvio 7: Havainto laittomista aseista. n=66	28
Kuvio 8: Väkivallan muodot sijaishuollon yksiköissä. monivalintakysymys, n=66.....	28
Kuvio 9: Ohjaajien tietoon tulleet nuoreen kohdistuneet väkivallanteet ja rikokset yksikön ulkopuolella. n=66	29
Kuvio 10: Ohjaajien tietoon tulleet nuorten tekemät väkivallanteet ja rikokset yksikön ulkopuolella. monivalintakysymys, n=66	31
Kuvio 11: Oletko havainnut nuorilla päihteiden käyttöä. n=66	33
Kuvio 12: Nuorten käyttämät päihteet. Monivalintakysymys n=66	34
Kuvio 13: Päihteiden yhteys nuoren väkivaltaiseen käyttäytymiseen. n=66	34
Kuvio 14: Päihteiden yhteys nuoren rikosten tekoon n=66	35
Kuvio 15: Rikoksia tehneiden nuorten mielenterveydelliset ja/tai neuropsykiatriset haasteet. n=66	35
Kuvio 16: Nuorten jengiytyminen ja jengikulttuurin vaikutus. n=66	36
Kuvio 17: Sosiaalisen median ja internetin yhteys nuorten rikolliseen toimintaan. n=66	36
Kuvio 18: Nuorten oireilun yleisyys sijaishuollon yksiköissä. n=66.....	37
Kuvio 19: Käytetyt toimenpiteet nuorten oireilutilanteiden käsittelyssä, monivalintakysymys n=66	37
Kuvio 20: Riittävätkö käytetyt keinot rikosoireiluun puuttumiseen. n=66.....	38
Kuvio 21: Koetko nuoren rikoksilla oireilun lisääntyneen viimeisten kolmen vuoden aikana. n=66	38
Kuvio 22: Työntekijöiden käsitykset lastensuojelun ja poliisin yhteistyön toimivuudesta. n=66	39
Kuvio 23: Ikä- ja sukupuoliryhmien arviot lastensuojelun ja poliisin yhteistyön toimivuudesta. n=66	40
Kuvio 24: Yhteistyön toimivuus poliisin kanssa työkokemuksen mukaan. n=66	40
Kuvio 25: Koetko lastensuojelun ja rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön toimivana. n=66.....	41
Kuvio 26: Koetko lastensuojelun ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön toimivana. n=66	42
Kuvio 27: Yhteistyön toimivuus Rikosseuraamuslaitoksen kanssa työkokemuksen mukaan. n=66	42

Liitteet

Liite 1: Saatekirje	60
Liite 2: Osallistujan suostumus	61
Liite 3: Kyselylomakkeen runko	62

Liite 1: Saatekirje

TIEDOTE OPINNÄYTETYÖSTÄ

Ammattilaisten kokemuksia rikollisuudesta sijaishuollossa

Pyydämme sinua osallistumaan opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on tuoda esiin sijaishuollossa työskentelevien ammattilaisten kokemuksia rikollisuuden esiintymisestä.

Opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista.

Opinnäytetyö toteutetaan pääasiassa määrällisenä kyselytutkimuksena. Kyselyssä on yksittäisiä avoimia kysymyksiä, jotka analysoidaan laadullisin menetelmin. Kysely on anonyymi ja vastaaminen siihen kestää noin 5-10 minuuttia.

Kyselyssä kerätään epäsuoria henkilötietoja: Ikä, sukupuoli. Aineisto anonymisoidaan, eikä vastauksia yhdistetä vastaajaan.

Opinnäytetyö julkaistaan Theseus-järjestelmässä.

Kiitos osallistumisesta opinnäytetyöhön!

Opinnäytetyöhön liittyvissä kysymyksissä olkaa yhteydessä opinnäytetyön tekijöihin.

Opinnäytetyöntekijöiden yhteystiedot:

Anni Graeffe anni.graeffe@student.laurea.fi

Emilia Kukkamäki emilia.kukkamaki@student.laurea.fi

Noora Sainö noora.saino@student.laurea.fi

Liite 2: Osallistujan suostumus

Suostumus

Minua on pyydetty osallistumaan opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on selvittää ammattilaisten kokemuksia rikollisuudesta sijaishuollossa.

Olen saanut tiedotteen opinnäytetyöstä ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot opinnäytetyöhön mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä.

Osallistun opinnäytetyöhön vapaaehtoisesti. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani opinnäytetyöhön.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän osallistumisen, keskeyttämiseen asti kerättyjä tietoja voidaan käyttää opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyössä kerätään epäsuoria henkilötietoja kuten ikä ja sukupuoli. Ymmärrän, että nämä tiedot anonymisoidaan lopullisiin tuloksiin, ja niitä tai vastauksia ei voida yhdistää minuun. Suostun että antamiani tietoja käytetään osana opinnäytetyötä.

Olen lukenut ja hyväksynyt yllä olevan selosteen, ja annan suostumukseni opinnäytetyöhön osallistumiseen.

Vahvistan suostumukseni epäsuorien henkilötietojen käsittelyyn.

Liite 3: Kyselylomakkeen runko

Kyselylomake: Nuorten rikoksilla oireilu sijaishuollossa

Ikäsi ja sukupuolesi:

Nainen 18-25 vuotta

Nainen 26-35 vuotta

Nainen 36-45 vuotta

Nainen 46-55 vuotta

Nainen 56 vuotta tai vanhempi

Mies 18-25 vuotta

Mies 26-35 vuotta

Mies 36-45 vuotta

Mies 46-55 vuotta

Mies 56 vuotta tai vanhempi

Muu, 18-25 vuotta

Muu 26-35 vuotta

Muu 36-45 vuotta

Muu 46-55 vuotta

Muu 56 vuotta tai vanhempi

Yksikkö, jossa työskentelen, on

Perustason yksikkö

Erityistason yksikkö

Vaativan tason yksikkö

Päihdeyksikkö

Yksikössä, jossa työskentelen, on vähintään 12 vuotta täyttäneitä asiakkaita

Kyllä

Ei

Työkokemuksesi sijaishuollossa (vuosina):

0-1 vuotta

2-5 vuotta

6-10 vuotta

yli 10 vuotta

Rikollisen oireilun havaitseminen:

Oletko havainnut nuorissa rikollisuuteen liittyvää käyttäytymistä?

Kyllä

Ei

Jos kyllä, kuinka usein tämä esiintyy?

Harvemmin kuin kerran kuukaudessa

Kerran kuukaudessa

Viikoittain

Lähes päivittäin

Harvoin, mutta tehty rikos/rikkokset ovat olleet erityisen raakoja tai mittavia

Oletko havainnut nuorissa väkivaltaisuuuteen liittyvää käyttäytymistä?

Kyllä

Ei

Jos kyllä, kuinka usein tämä esiintyy?

Harvemmin kuin kerran kuukaudessa

Kerran kuukaudessa

Viikoittain

Lähes päivittäin

Jokaisessa työvuorossani

Harvoin, mutta ilmennyt väkivalta on ollut erityisen raakaa

Oletko havainnut nuoren kantavan mukanaan tai säilyttävän huoneessaan laittomia aseita selitteenä itsepuolustus? (teräaseet, astalat, nyrkkiraudat, sumutteet yms.)

Kyllä

Ei

Kohtaamasi väkivallan muodot yksikössä, voit valita useamman vaihtoehdon:

Ohjaajiin kohdistuva, fyysinen väkivalta (lyöminen, potkiminen, repiminen, pureminen, sylkeminen)

Yksikön tiloihin ja omaisuuteen kohdistuva väkivalta (huonekalujen hajottaminen, tavaroiden rikkominen, ovien ja kaappien paiskominen, sijaishuoltoyksikön autoihin kohdistuva ilkivalta, tahallinen yksikön tilojen sotkeminen)

Ohjaajiin kohdistuva, Verbaalinen eli sanallinen väkivalta (uhkailu, haukkuminen)

Ohjaajiin kohdistuva, henkinen väkivalta (huutaminen, uhkaava lähestyminen, pelottelu)

Ohjaajiin kohdistuva, seksuaalinen häirintä (sopimaton koskettelu, lähentely ja oman henkilökohtaisen tilan rikkominen, seksuaalissävytteiset puheet ja vihjailu)

Ohjaajien lähipiiriin kohdistuva väkivalta (ohjaajan perheenjäsenten ja läheisten uhkaaminen väkivallalla)

Muihin yksikön nuoriin kohdistuva väkivalta (fyysinen, verbaalinen, henkinen)

Ohjaajien tietoon tulleet nuorten tekemät väkivallanteot ja rikokset yksikön ulkopuolella, voit valita useamman vaihtoehdon:

Nuori on kohdistanut fyysistä väkivaltaa toiseen ihmiseen

Nuori on näpistellyt kaupasta (esimerkiksi vaatteet, kosmetiikka, ruoka, alkoholi)

Nuori on tehnyt/ollut osana aseellisessa liiketilojen ryöstössä

Nuori on tehnyt/ollut osana aseellisessa henkilön ryöstössä

Nuori on tehnyt/ollut osana huumausainerikosta

Nuori on myynyt eteenpäin varastettua tavaraa (elektroniikka, vaatteet)

Nuori on tehnyt petoksen (taloudellinen hyötyminen rikollisin keinoin)

Nuori on tehnyt identiteetti varkauksen

Nuori on myynyt seksiä/seksuaalisia tekoja hyödykkeitä vastaan

Ohjaajien tietoon tulleet nuoreen kohdistuneet väkivallanteot ja rikokset yksikön ulkopuolella voit valita useamman vaihtoehdon:

Nuoreen on kohdistanut fyysistä väkivaltaa toisen ihmisen toimesta

Nuori on ollut uhrina aseellisessa henkilön ryöstössä

Nuori on pakotettu osalliseksi huumausainerikoksissa

Nuori on pakotettu myymään eteenpäin varastettua tavaraa (elektroniikka, vaatteet)

Nuori on pakotettu tekemään petos (taloudellinen hyötyminen rikollisin keinoin)

Nuori on joutunut identiteetti varkauksen uhriksi

Nuori on joutunut seksuaalirikoksen uhriksi/hyväksikäytetyksi

Oletko havainnut nuorilla päihteidenkäyttöä?

Kyllä

Ei

Jos kyllä, mitä päihteitä? Voit valita useamman vaihtoehdon?

Alkoholi

Kannabis

Illokaasu

Kemikaalien ja liuottimien imppaus

Alfa-PVP (peukku)

Fentanyyli

Heroini

Amfetamiini

Amfetamiinijohdannaiset: Elvanse, Attentin

Metamfetamiini

Opioidit

Metadoni

Ketamiini

Lihasselaksantit

Kokaiini

Morfiini

Oksikodoni (oksikoni)

Opium

Ekstaasi (MDMA)

Bentsodiatsepiinit (Bentsot)

PKV-lääkkeet

Lyrice (pregabaliini)

v. Subutex (buprenorfiini)

x. DXM (Dekstrometorfaani-yskänlääke)

y. Masennuslääkkeet: SSRI- ja SNRI-lääkkeet

z. Mentyylifenidaatti (Concerta, Ritalin)

Aa. Panacod ja muut parasetamolia sisältävät yhdisteet

Bb. Anaboliset steroidit

Onko nuoren väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittynyt päihteiden käyttö?

Kyllä

Ei

Onko nuoren rikoksien tekoon liittynyt päihteiden käyttö?

Kyllä

Ei

Onko päihteitä käyttävällä nuorella ollut mielenterveydellisiä ja/tai neuropsykiatrisia haasteita?

Kyllä

Ei

Onko rikoksia tekevällä nuorella ollut mielenterveydellisiä ja/tai neuropsykiatrisia haasteita?

Kyllä

Ei

Oletko havainnut nuorten jengiytymistä tai jengikulttuurin vaikutusta?

Kyllä

Ei

Oletko havainnut internetin/sosiaalisen median olevan yhteydessä nuorten rikolliseen toimintaan?

Kyllä

En

Kohtaaminen ja toimenpiteet:

Miten usein kohtaat nuoria, jotka oireilevat edellä mainituilla tavoilla yksikössä tai sen ulkopuolella?

Harvemmin kuin kerran kuussa

Kuukausittain

Viikoittain

Lähes päivittäin

Kaikissa työvuoroissani

Yksittäinen asiakas oireilee toistuvasti yllä mainituilla tavoilla

Mitä toimenpiteitä tai keinoja olet käyttänyt näiden tilanteiden käsittelyyn? (Valitse kaikki soveltuvat vaihtoehdot)

Keskustelut nuorten kanssa

Perhesuhteiden tukeminen

Yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa

Erityiset ohjelmat tai interventiot

Rajoitustoimenpiteet

Muu, mikä?

Koetko yllä mainitut keinot puuttua rikosoireiluun riittäviksi keinoiksi?

Kyllä

Ei

Koetko lastensuojelun ja poliisin yhteistyön toimivana?

Kyllä

Toisinaan

En

Koetko lastensuojelun ja rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön toimivana?

Kyllä

Ei

Onko mielestäsi nuorten rikoksilla oireilu lisääntynyt viimeisten kolmen vuoden aikana?

Kyllä

Ei

Ei, mutta rikoksilla oireilevien nuorten rikokset ovat raaistuneet

Onko mielestäsi nuorten aggressiivisuus lisääntynyt viimeisten kolmen vuoden aikana?

Kyllä

Ei

Ei, mutta aggressiivisesti/väkivaltaisesti käyttäytyvien nuorten käytöksestä ja teoista on tullut rajumpaa

Oletko havainnut, että nuorten keskuudessa rikollisuuden ihannointi olisi kasvanut viimeisten kolmen vuoden aikana?

Kyllä

Ei

Avoimet kysymykset:

Miksi mielestäsi nuorten rikoksilla oireilu on lisääntynyt? (Avoin vastaus)

Mitä kehitysehdotuksia sinulla on sijaishuollon käytäntöjen parantamiseksi nuorten rikoksilla oireilun ehkäisemiseksi? (Avoin vastaus)

Onko jotain muuta, mitä haluaisit jakaa aiheeseen liittyen? (Avoin vastaus)